

کلیات برنامه و سرفصل

دوس رشتہ

کلام باکریش مہدویت

سطح سہ حوزہ های علمیہ خواهران

سال تنظیم : ۱۳۹۹

فهرست:

۳	کلیات رشته
۴	عناوین دروس
۶	فقه ۱
۷	فقه ۲
۸	فقه ۳
۹	فقه ۴
۱۰	اصول فقه ۱
۱۱	اصول فقه ۲
۱۲	اصول فقه ۳
۱۳	اصول فقه ۴
۱۴	تجزیه و ترکیب
۱۵	کلیات و تاریخ علم کلام
۱۹	قواعد کلامی
۲۱	کلام استدلالی ۱
۲۳	کلام استدلالی ۲
۲۵	تفسیر قرآن ۱
۲۷	تفسیر قرآن ۲
۲۹	عقاید خاصه شیعه
۳۱	فرق و مذاهب کلامی
۳۳	امامت عامه ۱
۳۵	امامت عامه ۲
۳۷	امامت خاصه ۱
۳۹	امامت خاصه ۲
۴۱	وظایف امت نسبت به امام
۴۳	تاریخ تحلیلی عصر امامت
۴۸	مآخذشناسی امامت و مهدویت
۵۱	منجی در ادیان
۵۳	مسائل اساسی مهدویت ۱
۵۵	مسائل اساسی مهدویت ۲
۵۶	مسائل اساسی مهدویت ۳
۵۸	مهدویت در قرآن
۶۰	مهدویت در احادیث
۶۲	مهدویت و آینده جهان
۶۴	کارکردهای فرهنگی اجتماعی مهدویت

۶۶	ادعیه و زیارت شناسی مهدویت
۶۷	مهدویت و مستشرقین
۶۸	تاریخ غیبت کبری
۷۰	شبیهات کلامی ۱
۷۲	شبیهات کلامی ۲
۷۴	فرق انحرافی ۱
۷۶	فرق انحرافی ۲
۷۸	فرق انحرافی ۳
۸۰	مبانی و روش های تفسیر موضوعی
۸۲	معرفت شناسی
۸۴	منطق فهم حدیث
۸۶	تاریخ حدیث
۸۷	روش تبلیغ
۸۸	عربی معاصر
۸۹	زبان تخصصی ۱
۹۰	زبان تخصصی ۲
۹۱	روش تحقیق پیشرفته
۹۴	کارورزی و ارائه پژوهش
۹۵	پایان نامه
۹۶	مهارت های پژوهشگری
۹۷	مساله یابی و منبع یابی
۹۸	طرح نامه نویسی
۹۹	فیش نویسی و پردازش اطلاعات
۱۰۰	شیوه تدوین پایان نامه
۱۰۱	مقاله نویسی
۱۰۲	روش نقد و تحلیل
۱۰۳	عناوین جامع

کلیات رشته:

باسمه تعالی

ماده ۱. عنوان: عنوان رشته، سطح سه کلام با گرایش مهدویت است.

ماده ۲. تعریف: سطح سه کلام با گرایش مهدویت، اولین مقطع از این رشته است که در آن طلاب، مبانی و مسائل مهدویت را به صورت استدلالی می‌آموزند و توان پاسخگویی به نیازهای مربوط و تحقیق در حد تحلیل و بررسی تطبیقی، تبلیغ و تدریس آن را پیدا می‌کنند و در پایان موفق به دریافت دانش‌نامه سطح سه این رشته می‌شوند.

ماده ۳. اهداف

۱. توسعه شناخت مبانی عقلی و نقلی علم کلام و مسائل آن به ویژه مسائل امامت و مهدویت
۲. افزایش توان تحقیق در حد تحلیل و بررسی تطبیقی و زمینه سازی جهت تألیف در زمینه مهدویت
۳. شناخت و نقد دیدگاه‌ها و جریان‌های انحرافی و تقویت توان پاسخ‌گویی به پرسش‌ها و شبهات روز در حوزه مهدویت
۴. ایجاد توان تدریس مباحث امامت و مهدویت در سطوح پایین‌تر
۵. تربیت مبلغان مسلط به معارف کلامی و مسائل مهدویت و فرهنگ اهل بیت (ع)
۶. تربیت طلاب مستعد جهت ورود به سطوح بالاتر
۷. تقویت توان مناظره و ارتباط با علما و اندیشمندان سایر مذاهب اسلامی؛
۸. معرفی و شناخت منابع مهم امامت و مهدویت و ایجاد توان استفاده از آنها
۹. شناخت استدلالی مسائل فقهی و اصولی.

ماده ۴. سیاست‌ها

۱. اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب و تقویت روحیه انتظار
۲. اهتمام به تقویت استقلال فکری و اعتماد به نفس در مسائل علمی
۳. اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه به ویژه مهدویت
۴. تأکید بر آموزش پژوهش‌گرا
۵. تأکید بر بهره‌گیری از ابزار و روش‌های کارآمد آموزشی با اهتمام به سنت‌های حوزوی
۶. تأکید بر پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز
۷. تأکید بر شناسایی طلاب مستعد
۸. تأکید بر استفاده از متون و منابع آموزشی مهم، اصلی، موجز و واجد استانداردهای لازم
۹. اهتمام به تقویت نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن
۱۰. اهتمام به آموزش موضوعات اصلی رشته
۱۱. اهتمام به اجرای دقیق دروس فقه و اصول
۱۲. تنظیم و ارائه برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و تربیتی، با توجه به مشکلات بانوان و نقش محوری آنان در تحکیم خانواده

ماده ۵. ضرورت

۱. اهمیت فوق‌العاده مباحث امامت و مهدویت به عنوان شاخصه اعتقادی شیعه امامیه
۲. رسالت حوزه علمیه در تربیت طلاب مسلط بر مباحث کلامی، جهت تبیین، ترویج و دفاع از عقائد شیعه امامیه و جلوگیری از سوء برداشت‌ها و استفاده‌های انحرافی از آن
۳. نیاز اجتماع به تبیین و ترویج درست عقائد شیعه در زمینه امامت و مهدویت و دفاع از آن، در مقابله با تهاجمات فکری، گروه‌ها و فرقه‌های انحرافی

عناوین دروس:

ردیف	عنوان درس	واحد	اهداف آموزشی
۱	فقه عمومی ۱ و ۲ و ۳ و ۴	۱۲	شناخت استدلالی مسائل مهم فقه و آشنایی با روش‌های استدلالی فقهی
۲	اصول فقه ۱ و ۲ و ۳ و ۴	۸	شناخت مباحث اصولی مهم و مؤثر
۳	تجزیه و ترکیب	۲	تقویت توان به کارگیری قواعد صرف و نحو
۴	کلیات و تاریخ علم کلام	۲	شناخت علم کلام، موضوع و غایت آن، تبیین حجیت روش‌های عقلی و نقلی و شرایط آنها و آشنایی با سیر تکون علم کلام، مشرب‌های کلامی، متکلمین بزرگ، منابع و مآخذ مهم
۵	قواعد کلامی	۲	شناخت استدلالی قواعد اساسی علم کلام، مانند: حجیت عقل، حسن و قبح عقلی، لطف، معلل به اغراض بودن افعال خدا، وجوب شکر منعم، امتناع نقض غرض، وجوب انجام اصلاح بر خدا
۶	کلام استدلالی ۱ و ۲	۴	شناخت استدلالی مباحث خداشناسی (ذات، صفات فعلیه و ذاتیه) و نبوت (ضرورت، ویژگی‌ها، وظایف و اختیارات، نبوت عامه و خاتمیت پیامبر اسلام (ص))
۷	تفسیر قرآن ۱ و ۲	۴	شناخت و طبقه‌بندی مجموعه آیات مرتبط با امامت و تفسیر برخی آیات مهم
۸	عقائد خاصه شیعه	۲	تبیین استدلالی مباحثی مانند: توحید افعالی و توحید عبادی، تقیه، بداء، توسل و شفاعت و پاسخ‌گویی به برخی شبهات در زمینه عقائد خاصه شیعه
۹	فرق و مذاهب کلامی	۲	آشنایی با آموزه‌ها، روش‌ها و کتب اصلی فرقه‌های مهم تشیع و تسنن
۱۰	امامت عامه ۱ و ۲	۴	تبیین جایگاه و ضرورت عقلی و نقلی امامت و لزوم خلافت الهی و ولایت تکوینی و تشریحی و تبیین مرجعیت علمی، هدایت‌ورهربری اجتماعی، تشکیل حکومت و خصائص و ویژگی‌های امام (علم، عصمت و نصب، همراه با نقد و بررسی دیدگاه‌های مختلف)
۱۱	امامت خاصه ۱	۲	تبیین راه‌های تشخیص امام و شناخت استدلالی ادله نقلی و عقلی امامت و خلافت بلافصل امیر المؤمنین (ع) و امامت دیگر امامان (با توجه به شبهات زیدیه، اسماعیلیه و واقفیه)
۱۲	امامت خاصه ۲	۱	نقد و بررسی ادله صلاحیت‌های خلفای ثلاث
۱۳	وظایف امت نسبت به امام	۲	تبیین وظایفی مانند: معرفت، بیعت، اطاعت، تولی و تبری، محبت، أخذ علوم، نصیحت و احیاء امر ائمه
۱۴	تاریخ تحلیلی عصر امامت	۳	تحلیل وقایع و تحولات سیاسی-اجتماعی چالشی و مهم مرتبط با امر امامت، از زمان پیامبر اعظم (ص) تا پایان غیبت صغری، با تأکید بر سازمان و کالت و شرایط و زمینه‌های غیبت
۱۵	مآخذ شناسی امامت و مهدویت	۱	معرفی توصیفی و تحلیلی و اعتبارسنجی منابع و کتب مهم امامت و مهدویت در فرق اسلامی به ویژه منابع امامیه، مانند: الشافی، شرح التجرید، الألفین، دلائل الصدق، الغدیر، عبات الانوار و احقاق الحق الغیبیه نعمانی، الغیبیه طوسی، کمال الدین صدوق، فتن ابن حماد، عقد الدرر شافعی
۱۶	منجی در ادیان	۲	بررسی اندیشه منجی‌گرایی در ادیان و مکاتب، مانند: اسلام، مسیحیت، یهود، زرتشت، کنفوسیوس، اشعیا، بودا و تبیین اشتراکات و اختلافات آنها
۱۷	مسائل اساسی مهدویت ۱ و ۲ و ۳	۶	شناخت استدلالی مسائل مهم مهدویت، مانند: غیبت و علل آن، فواید امام‌غایب، انتظار، علائم و شرایط ظهور، نزول حضرت عیسی (ع)، رجعت، ملاحم و فتن، رؤیت، طول عمر و ویژگی‌های حکومت حضرت مهدی (عج) از دیدگاه شیعه
۱۸	مهدویت در قرآن	۲	شناخت و طبقه‌بندی مجموعه آیات مرتبط با مهدویت و تفسیر آیات مهم
۱۹	مهدویت در احادیث	۲	شناخت و دسته‌بندی مجموعه احادیث مهدوی وارده از طرق عامه و امامیه و بررسی سندی و دلالتی آنها، همراه با مقایسه روایات خاصه، عامه و مشترک

۲۰	مهدویت و آینده جهان	۲	شناخت و بررسی آینده جهان وهدف تاریخ از دیدگاه ادیان و مکاتب، با تأکید بر نظریه مهدویت و تبیین نقاط افتراق جهانی سازی مهدوی با دیگر جهانی سازی ها و ارائه راهکارهای بهره وری از فرصت ها و ظرفیت های به وجود آمده برای زمینه سازی ظهور و انقلاب جهانی مهدوی
۲۱	کارکردهای فرهنگی اجتماعی مهدویت	۲	تبیین کارکردهای فرهنگی و اجتماعی اعتقاد به مهدویت، مانند: امیدواری به آینده، معنابخشی و نشاط زندگی، انسجام و انضباط اجتماعی، نقد و بررسی فرهنگ عامه مردم در رابطه با مهدویت (آداب، رسوم، زیارتگاه ها، سرودها، افسانه ها، خرافات و جعلیات) و نیز ارائه راهکارهای پهنه سازی کارکردهای فرهنگی اجتماعی مهدویت
۲۲	ادعیه و زیارت شناسی مهدویت	۲	بررسی و تحلیل سند و معارف ادعیه و زیارات مأثوره در باب مهدویت، مانند: دعای ندبه، عهد، افتتاح، زیارت آل یاسین، برخی ادعیه صحیفه سجادیه و دعاهای منسوب به حضرت
۲۳	مهدویت و مستشرقین	۲	شناخت ماهیت استشراق و مکاتب آن و نقد و بررسی مهم ترین شبهات خاورشناسان پیرامون مهدویت
۲۴	تاریخ غیبت کبری	۲	تبیین تاریخ مرجعیت و نیابت امام در دوران غیبت کبری و شناخت و بررسی سیر تاریخی شیعه، فرق و دولت های مهم شیعی از آغاز تا کنون
۲۵	شبهات کلامی ۱	۲	بررسی و پاسخ به شبهات اعتقادی مهم، رایج و مورد ابتلا در عرصه خداشناسی، نبوت و معاد به منظور تبیین و دفاع از عقائد شیعه
۲۶	شبهات کلامی ۲	۲	بررسی و پاسخ به شبهات اعتقادی مهم، رایج و مورد ابتلا در عرصه امامت و مهدویت، مانند: مشروعیت و مقبولیت، رابطه امامت و خاتمیت، طول عمر و ولادت امام عصر (عج) به منظور تبیین و دفاع از عقائد شیعه
۲۷	فرق انحرافی ۱ و ۲ و ۳	۶	بررسی و تحلیل و نقد اندیشه و آموزه های فرقه های انحرافی در بحث مهدویت، مانند: شیخیه، بابیه، بهائیت و جریان های انحرافی معاصر و تبیین زمینه ها، انگیزه ها و عوامل پیدایش آنها
۲۸	مبانی و روش های تفسیر موضوعی	۲	شناخت مبانی، قواعد، مراحل و روش های صحیح تفسیر موضوعی قرآن کریم
۲۹	معرفت شناسی	۲	شناخت استدلالی راه ها و ابزار شناخت و ارزیابی آنها
۳۰	منطق فهم حدیث	۱	شناخت مبانی، قواعد و روش های صحیح فهم احادیث و مبانی جرح و تعدیل آنها
۳۱	تاریخ حدیث	۱	شناخت جایگاه، منشأ پیدایش و سیر تحول و تطور حدیث و آشنایی با مکاتب، مجامع، منابع، اصطلاحات و سبک های حدیثی
۳۲	روش تبلیغ	۱	ایجاد توان مناظره، نقد اندیشه، تبلیغ و پاسخ به شبهات، با آموزش فنون و روش های تبلیغ و تأثیر گذاری بر مخاطبان و کیفیت بهره برداری از ابزار نوین
۳۳	زبان انگلیسی ۱ و ۲	۴	ایجاد توان فهم متون انگلیسی در حوزه امامت و مهدویت
۳۴	عربی معاصر	۲	ایجاد توان بهره گیری از متون عربی جدید در حوزه امامت و مهدویت
۳۵	روش تحقیق پیشرفته	۲	تقویت توان تحقیق و پژوهش در مسائل مهدویت، با آموزش روش های تحقیق و کیفیت بهره برداری از ابزار و منابع
۳۶	کارورزی و ارائه پژوهش	۱	به کارگیری قواعد پژوهش در موضوعات کلام با گرایش مهدویت
۳۷	پایان نامه	۴	ارائه یک پژوهش جامع، همراه با نقد و بررسی و نتایج کافی در موضوع امامت و مهدویت
جمع واحد		۱۰۳	

فقه ۱

شناسه درس: ۳۱۳۱۳۱۰

تعداد واحد: ۳

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت استدلالی مباحث مهم فقه و آشنایی با روشهای استدلال فقهی

ارزشیابی: ۱۵ نمره به امتحان پایانی، ۲ نمره به فعالیت کلاسی و ۳ نمره به امتحان میانی اختصاص دارد.

سرفصل:

اجاره، ضمان، مضاربه، قرض، ودیعه، وقف

متن درسی: دروس تمهیدیه فی الفقه الاستدلالی، تألیف باقر ایروانی

منابع:

۱. الروضة البهية فی شرح اللمعة الدمشقية، شهید ثانی.
۲. مسالك الافهام إلى تنقیح شرایع الإسلام، شهید ثانی.
۳. شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام، محقق حلی.
۴. فقه الامام الصادق علیه السلام، محمد جواد مغنیه.

فقه ۲

شناسه درس: ۳۱۳۱۳۰۲

تعداد واحد: ۳

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت استدلالی مباحث مهم فقه و آشنایی با روشهای استدلال فقهی

ارزشیابی: ۱۵ نمره به امتحان پایانی، ۲ نمره به فعالیت کلاسی و ۳ نمره به امتحان میانی اختصاص دارد.

سرفصل:

قضا، شهادت، اقرار

متن درسی: دروس تمهیدیه فی الفقه الاستدلالی، تألیف باقر ایروانی

منابع:

۱. الروضة البهية فی شرح اللمعة الدمشقية، شهید ثانی.
۲. مسالك الافهام إلى تنقيح شرايع الإسلام، شهید ثانی.
۳. شرايع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام، محقق حلی.
۴. فقه الامام الصادق علیه السلام، محمد جواد مغنیه

فقه ۳

شناسه درس: ۳۱۳۱۳۰۳

تعداد واحد: ۳

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت استدلالی مباحث مهم فقه و آشنایی با روشهای استدلال فقهی

ارزشیابی: ۱۵ نمره به امتحان پایانی، ۲ نمره به فعالیت کلاسی و ۳ نمره به امتحان میانی اختصاص دارد.

سرفصل:

لقطه، اطعمه و اشربه، ارث

متن درسی: دروس تمهیدیه فی الفقه الاستدلالی، تألیف باقر ایروانی

منابع:

۱. الروضة البهية فی شرح اللمعة الدمشقية، شهید ثانی.
۲. مسالک الافهام إلى تنقیح شرایع الإسلام، شهید ثانی.
۳. شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام، محقق حلی.
۴. فقه الامام الصادق علیه السلام، محمد جواد مغنیه.

فقه ۴

شناسه درس: ۳۱۳۱۳۰۴

تعداد واحد: ۳

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت استدلالی مباحث مهم فقه و آشنایی با روشهای استدلال فقهی

ارزشیابی: ۱۵ نمره به امتحان پایانی، ۲ نمره به فعالیت کلاسی و ۳ نمره به امتحان میانی اختصاص دارد.

سرفصل:

انفال و مشترکات، حدود، دیات (به استثنای بحث «مقادیرالديات» تا ابتدای بحث «من احکام القتل»)

متن درسی: دروس تمهیدیه فی الفقه الاستدلالی، تألیف باقر ایروانی

منابع:

۱. الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة، شهید ثانی.
۲. مسالک الافهام إلی تنقیح شرایع الإسلام، شهید ثانی.
۳. شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام، محقق حلّی.
۴. فقه الامام الصادق علیه السلام، محمد جواد مغنیه.

اصول فقه ۱

شناسه درس: ۳۱۳۱۴۰۱

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت مباحث اصولی مهم و مؤثر

ارزشیابی: ۱۴ نمره به امتحان پایانی، ۲ نمره به فعالیت کلاسی و ۴ نمره به امتحان میانی اختصاص دارد.

سرفصل:

ملازمات عقلی:

اقسام دلیل عقلی، مستقلات عقلیه، مقدمه واجب (از مباحث غیر مستقلات عقلیه)

متن درسی: اصول الفقه، مرحوم مظفر(ره)

محدوده: از اول المقصد الثانی (الملازمات العقلیه) تا ابتدای المساله الثالثه (مساله الضد) به استثنای مبحث اجزاء

منابع:

۱. کفایة الاصول، محمد کاظم آخوند خراسانی.
۲. فرائد الاصول (الرسائل)، شیخ مرتضی انصاری.
۳. دروس فی علم الاصول الحلقة الثالثه، شهید سید محمد صدر.
۴. تمهید القواعد الاصولیه و العربیه لتفريع قواعد الأحكام الشرعیة، شهید ثانی.

اصول فقه ۲

شناسه درس: ۳۱۳۱۴۰۲

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت مباحث اصولی مهم و مؤثر

ارزشیابی: ۱۴ نمره به امتحان پایانی، ۲ نمره به فعالیت کلاسی و ۴ نمره به امتحان شفاهی اختصاص دارد.

سرفصل:

غیر مستقلات عقلیه، مباحث: اجزاء- مساله ضد- اجتماع امر ونهی

متن درسی: اصول الفقه، مرحوم مظفر (ره)

محدوده: از ابتدای الباب الثانی (غیر مستقلات عقلیه) تا پایان بحث اجتماع امر و نهی به استثنای بحث مقدمه واجب

منابع:

۱. کفایة الاصول، محمد کاظم آخوند خراسانی.
۲. فرائد الاصول (الرسائل)، شیخ مرتضی انصاری.
۳. دروس فی علم الاصول الحلقة الثالثة، شهید سید محمد صدر.
۴. تمهید القواعد الاصولیه و العربیه لتفریح قواعد الأحکام الشرعیة، شهید ثانی.

اصول فقه ۳

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

شناسه درس: ۳۱۳۱۴۰۳

نوع واحد: نظری

هدف: شناخت مباحث اصولی مهم و مؤثر

ارزشیابی: ۱۴ نمره به امتحان پایانی، ۲ نمره به فعالیت کلاسی و ۴ نمره به امتحان شفاهی اختصاص دارد.

سرفصل:

مباحث حجت:

- ❖ مباحث مقدماتی
  - موضوع این بحث
  - معنای حجت
  - مدلول کلمه اماره و ظن معتبر
  - ظن نوعی
  - اماره و اصل عملی
  - معیار حجیت اماره
  - ذاتی بودن حجیت علم
  - جایگاه حجیت اماره
  - ظن خاص و ظن مطلق
- ❖ قرآن کریم و نسخ آن
- ❖ سنت
  - فعل و تقریر معصوم
  - خبر متواتر
  - خبر واحد
- ❖ دلیل عقلی

متن درسی: اصول الفقه، مرحوم مظفر (ره)

محدوده: از اول «المقصد الثالث: مباحث الحجّة» تا اول «الباب الخامس: حجیة الظواهر (به استثناء: ۱. مباحث مقدمات دلیل انسداد تا ابتدای کتاب العزیر ۲. مبحث دلیل حجیت خبر الواحد من الاجماع ۳. بحث الباب الثالث الاجماع)

منابع:

۱. کفایة الاصول، محمد کاظم آخوند خراسانی.
۲. فرائد الاصول (الرسائل)، شیخ مرتضی انصاری.
۳. دروس فی علم الاصول الحلقة الثالثة، شهید سید محمد صدر.
۴. تمهید القواعد الاصولیة و العربیة لتفریع قواعد الأحكام الشرعیة، شهید ثانی.

اصول فقه ۴

شناسه درس: ۳۱۳۱۴۰۴

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت مباحث اصولی مهم و مؤثر

ارزشیابی: ۱۴ نمره به امتحان پایانی، ۲ نمره به فعالیت کلاسی و ۴ نمره به امتحان شفاهی اختصاص دارد.

سرفصل:

حجیت ظواهر و تعادل و تراجم

متن درسی: اصول الفقه، مرحوم مظفر (ره)

محدوده: از ابتدای الباب الخامس (حجیه الظواهر) تا پایان بحث تعادل و تراجم به استثنای مباحث: الشهره - السیره - القیاس

منابع:

۱. کفایة الاصول، محمد کاظم آخوند خراسانی.
۲. فرائد الاصول (الرسائل)، شیخ مرتضی انصاری.
۳. دروس فی علم الاصول الحلقة الثالثة، شهید سید محمد صدر.
۴. تمهید القواعد الاصولیة و العربیة لتفریح قواعد الأحکام الشرعیة، شهید ثانی.

تجزیه و ترکیب

شناسه درس: ۳۱۳۱۱۱۰

نوع واحد: نظری - عملی

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

هدف: تقویت توان تشخیص و بکارگیری قواعد صرف و نحو

ارز شیایی: ۵ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۵ نمره به کار عملی طلاب (تجزیه و ترکیب صفحاتی - با تعیین استاد - از قرآن کریم، نهج البلاغه یا عبارات مشکل) و ۱۰ نمره دیگر به امتحان پایانی اختصاص دارد. امتحان پایانی از متنی غیر از متن داده شده در کار عملی طلاب باشد.

سرفصل:

- اهمیت تجزیه و ترکیب
- مفهوم شناسی تجزیه و بیان عناصر موثر در تجزیه فعل، اسم معرب، اسم مبنی و حرف
- مفهوم شناسی ترکیب و بیان عناصر موثر در ترکیب کلمه و جمله
- اقسام ترکیب (موضوعی و غیر موضوعی، جدولی و غیر جدولی (تشریحی)، یک وجهی و چند وجهی)

متن درسی: -----

توضیحات: شایسته است اساتید محترم ابتدا در ۳ یا ۴ جلسه، چهار بند فوق را یادآوری نموده و بعد برای هر جلسه آیاتی از قرآن را مشخص کرده و از همه طلاب بخواهند که آن را تجزیه و ترکیب و ترجمه نمایند و در کلاس از آنها سوال نموده و کار عملی آنها را ارزیابی می‌کنند.

منابع:

۱. الجدول فی اعراب القرآن و صرفه و بیانه مع فوائد نحویه هامه، محمود صافی.
۲. اعراب القرآن الکریم و بیانه، محیی‌الدین الدرویش.
۳. اعراب القرآن، المنسوب الی ابراهیم بن سری الزجاج، تحقیق و درسه: ابراهیم الایاری.
۴. الکشاف عن حقایق التنزیل و عیون الأقاویل فی وجوه التأویل، جارالله زمخشری.
۵. جوامع الجامع، فضل بن حسن طبرسی

کلیات و تاریخ علم کلام

شناسه درس: ۳۱۳۱۶۱۰

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت علم کلام (فرق آن با فلسفه و علوم دیگر) موضوع و غایت آن، تبیین حجیت روش‌های عقلی و نقلی و

شرایط آنها و آشنایی با سیر تکوّن و تطوّر علم کلام، مشرب‌های کلامی، متکلمین بزرگ، منابع و مآخذ مهم

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ کلیات علم کلام:

● مبادی:

- ضرورت علم کلام
- تعریف علم کلام
- وجه تسمیه علم کلام
- موضوع علم کلام
- غایت علم کلام
- مسائل علم کلام
- روش‌شناسی علم کلام (اثبات حقانیت آن و تفاوت روش علم کلام و فلسفه)
- خاستگاه (قرآن، سنت، اختلاط فرهنگی مسلمین با غیر مسلمانان و ...)
- پیدایش علم کلام (تاریخچه اجمالی علم کلام از صدر اسلام)

● مناسبات علم کلام با علوم همگن

- علم کلام و معرفت‌شناسی
- علم کلام و فلسفه
- علم کلام و فلسفه دین و کلام جدید
- علم کلام و عرفان

○ تاریخ علم کلام:

● امامیه:

- بنیانگذار
- تطوّرات تاریخی
- شخصیت‌های مؤثر و مهمترین آثار آنها

- ◆ از آغاز تا شیخ مفید (هشام بن حکم، فضل بن شاذان، خاندان نوبختی، شیخ صدوق
- ◆ از شیخ مفید تا خواجه نصیر طوسی (سید مرتضی و شیخ طوسی)
- ◆ از خواجه نصیر تا عصر حاضر (ابن هیثم، علامه حلی، فاضل مقداد، لاهیجی، قاضی نورالله شوشتری، ملامحسن فیض، میر حامد حسین، سید شرف‌الدین، علامه امینی، میرزا مهدی اصفهانی)
- ◆ عصر حاضر (آیت الله طباطبائی، مرتضی مطهری، آیت الله جوادی آملی، آیت الله سبحانی، آیت الله مصباح و ...)
- وضعیت کنونی (گرایش‌های عمده کلامی در عصر حاضر، کلام فلسفی، مکتب تفکیک)
- معتزله:
  - بنیانگذار
  - تطورات تاریخی
  - شخصیت‌های مؤثر و مهمترین آثار آنها
  - ◆ از آغاز تا عصر حاضر: واصل بن عطاء، ابوالهذیل علاف، نظام، جاحظ، ابوالحسین خیاط، جبائیان (ابوعلی و ابوهاشم)، قاضی عبدالجبار
  - ◆ وضعیت کنونی: معتزله در عصر حاضر
  - عقاید ویژه:
    - ◆ صفات (نیابت یا عینیت)
    - ◆ حسن و قبح عقلی
    - ◆ احباط و تکفیر
- اشاعره:
  - بنیانگذار
  - تطورات تاریخی
  - شخصیت‌های مؤثر و مهمترین آثار آنها
  - ◆ از آغاز تا عصر حاضر: ابوالحسن اشعری، ابوبکر باقلانی، امام الحرمین جوینی، غزالی، فخر رازی، قاضی ایجی، تفتازانی، میرسید شریف
  - ◆ وضعیت کنونی: اشاعره در عصر حاضر
  - عقاید ویژه
    - ◆ صفات ذاتی یا لوازم ذات (قدمای ثمانیه)
    - ◆ تفسیر علیت
    - ◆ نفی حسن و قبح عقلی
    - ◆ کسب و جبر و ...

متن درسی:

۱. ما هو علم الکلام، علی ربانی گلپایگانی (با عنایت به مباحث کتاب درآمدی بر علم کلام علی ربانی گلپایگانی)
۲. سیر تطور کلام شیعه، محمدصفر جبرئیلی و جزوه تکمیلی استاد

منابع (کلیات علم کلام):

۱. هندسه معرفتی کلام جدید، احد فرامرز قراملکی.
۲. استاد مطهری و کلام جدید، احد فرامرز قراملکی.
۳. شرح مواقف ج ۱، سید شریف الدین علی جرجانی.
۴. مدخل مسائل جدید علم کلام، جعفر سبحانی.
۵. درآمدی بر کلام جدید، علی ربّانی گلپایگانی.
۶. مجموعه مقالات کلام جدید در گذر اندیشه‌ها، به اهتمام: علی اوجیبی.
۷. مقاله علم کلام و کلام جدید (سیری در آراء کلامی استاد شهید مرتضی مطهری)، احمد بهشتی.
۸. علم کلام جدید، شبلی نعمانی (دانشمند هندی)، ترجمه: سید محمد تقی فخر داعی گیلانی.
۹. پیدایش علم کلام و منزلت آن در میان علوم، محسن جهانگیری.
۱۰. فلسفه علم کلام، هری اوسترین ولفسن، ترجمه: احمد آرام.
۱۱. آموزش فلسفه ج ۱، محمدتقی مصباح یزدی.
۱۲. مبانی عرفان اسلامی، حسن معلّمی.
۱۳. مسائل جدید کلامی و فلسفه دین، عبدالحسین خسروپناه.
۱۴. کلام جدید، عبدالحسین خسروپناه.
۱۵. علم الکلام (عرض و نقد)، عامر النجار.
۱۶. المدخل الی دراسة علم الکلام، حسن محمود الشافعی.
۱۷. فصلنامه قیسات شماره ۳۹ و ۴۰، مقالات (۱. چیستی فلسفه دین و مسائل آن ۲. فلسفه دین) ۱. محمد محمدرضایی ۲. ابوالفضل ساجدی.

منابع (تاریخ علم کلام):

۱. فرهنگ عقاید و مذاهب اسلامی (۵ جلد)، جعفر سبحانی.
۲. ملل و نحل، جعفر سبحانی.
۳. تاریخ علم کلام، شبلی نعمانی، ترجمه: سید محمد تقی فخر داعی گیلانی.
۴. تاریخ علم الکلام فی الاسلام، فضل الله زنجانی.
۵. تاریخ اندیشه های کلامی در اسلام ج ۱ و ۲، عبدالرحمن بدوی، ترجمه: حسین صابری.
۶. تاریخ الفرق الاسلامیة السیاسیة و الدینیة (۶ جلد)، محمد ابراهیم الفیومی.
۷. تاریخ شیعه و فرقه های اسلامی تا قرن چهارم، محمد جواد مشکور.
۸. تاریخ مذاهب اسلام، (ترجمه الفرق بین الفرق، ابو منصور عبدالقهار بن طاهر بغدادی)، محمد جواد مشکور.
۹. تاریخ فرق اسلامی ج ۱ و ۲، حسین صابری.
۱۰. تاریخ المذاهب الاسلامیة فی السیاسة و العقائد، محمد ابو زهره.
۱۱. فرق و مذاهب کلامی، علی ربّانی گلپایگانی.
۱۲. المدخل الی دراسة علم الکلام، حسن محمود الشافعی.
۱۳. ملل و نحل، شهرستانی.
۱۴. کلام شیعه، ماهیت، مختصات و منابع، محمد رضا کشفی.
۱۵. تاریخ علم کلام و مذاهب اسلامی، علی محمد ولوی.
۱۶. عقاید الاسلام من القرآن الکریم، مرتضی عسکری.
۱۷. منشور عقاید امامیه، جعفر سبحانی.

۱۸. معجم طبقات المتکلمین، جعفر سبحانی.
۱۹. اصل الشیعه و اصولها، محمد حسین کاشف الغطاء.
۲۰. راهنمای حقیقت، جعفر سبحانی.
۲۱. آموزش کلام اسلامی، محمد سعیدی مهر.

کلام با کبریا پیش مهلویت

قواعد کلامی

شناسه درس: ۳۱۳۱۶۱۱

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: کلام استدلالی ۱ و ۲

نوع واحد: نظری

هدف: شناخت استدلالی قواعد اساسی علم کلام، مانند: حجیت عقل، حسن و قبح عقلی، لطف، معلل به اغراض بودن افعال خدا، وجوب شکر منعم، امتناع نقض غرض، وجوب انجام اصلح بر خدا.

ارزشیابی: ۳ نمره به تحقیق و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات، تعریف قاعده، بیان فرق بین قاعده و مسئله و بیان اهمیت و ضرورت
- حجیت عقل (تعریف، اقسام، واقع نمایی، حجیت و ...)
- بررسی قواعد اساسی علم کلام (خاستگاه و تاریخچه قواعد کلامی)
  - حسن و قبح عقلی
  - وجوب شکر منعم
  - وجوب دفع ضرر محتمل
  - وجوب حکمت و عدل
    - غایتمندی افعال الهی
    - امتناع نقض غرض
    - امتناع تکلیف بمالایطاق
  - وجوب لطف
  - وجوب صدور اصلح
  - حسن تکلیف
  - قبح عقاب بلا بیان

متن درسی: القواعد الکلامیه، ربانی گلپایگانی

منابع:

۱. کشف المراد، علامه حلی.
۲. تجرید العقاید، خواجه نصیرالدین طوسی.
۳. اندیشه‌های کلامی شیخ طوسی، محمود یزدی مطلق.
۴. توضیح المراد تعلیقه بر شرح تجرید الاعتقاد، هاشم حسینی تهرانی.
۵. کفایة الموحدين فی عقائد الدین، اسمعیل بن احمد نوری طبرسی.
۶. بدایة المعارف الالهیه فی شرح العقاید الامامیه ج ۲، محسن خرازی.

۷. کاوش‌های عقل عملی، مهدی حائری یزدی.
۸. کلام تطبیقی ج ۱ و ۲، علی ربّانی گلپایگانی.
۹. قاعده قبح عقاب بلا بیان، اسماعیل داراب کلایی.
۱۰. الحسن و القبح العقليين، جعفر سبحانی.
۱۱. فقه و عقل، ابوالقاسم علیدوست.
۱۲. عقائد الانسان، هاشم حسینی طهرانی.
۱۳. گوهر مراد، عبدالرزاق بن علی لاهیجی.
۱۴. عقل و استنباط فقهی، حسین صابری.
۱۵. مبانی اخلاق در فلسفه غرب و فلسفه اسلامی، حسن معلّمی.
۱۶. جمل العلم و العمل و شرح آن، سید مرتضی.
۱۷. عدل الهی، مرتضی مطهری.
۱۸. تمهید الاصول، شیخ طوسی.
۱۹. المحاضرات فی الالهیات، جعفر سبحانی.
۲۰. قواعد کلی فلسفی در فلسفه اسلامی، غلامحسین ابراهیمی دینانی.
۲۱. قواعد عقلی در حدیث، جواد خرمیان.
۲۲. قواعدالعقائد، خواجه نصیرالدین طوسی.
۲۳. عدل الهی، مرتضی مطهری.
۲۴. رساله فی التحسین و التقییح، جعفر سبحانی.

کلام استدلالی ۱

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

شناسه درس: ۳۱۳۱۶۱۲

نوع واحد: نظری

هدف: شناخت استدلالی مباحث خدا شناسی (ذات، صفات فعلیه و ذاتیه).

ارزشیابی: ۳ نمره به تحقیق و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- مفهوم‌شناسی: مفهوم خدا و واژگان مرتبط (الله، ذات نامتناهی، واجب‌الوجود و ...)
- امکان شناخت خدا (ذات و صفات)
- اثبات وجود خداوند
  - دلیل نظم
  - راه فطرت
  - برهان امکان و وجوب
  - برهان صدیقین
- صفات
  - تعریف صفت، اسم و تفاوت آنها
  - امکان شناخت صفات
  - چگونگی ارتباط صفات با ذات (عینیت، زیادت و نیابت)
  - تقسیمات صفات: ذاتی و فعلی، ثبوتی و سلبی، حقیقی و اضافی
  - توقیفی بودن اسماء و صفات
  - بررسی برخی از صفات مهم ثبوتی و سلبی از جهت معنا، محدوده و اثبات (حیات، علم مطلق، قدرت مطلق، اراده، کلام، حکمت و صدق، عدالت، توحید (ذاتی، صفاتی، افعالی (خالقی و ربوبی) و عبادی، صفات سلبی، صفات خبری

متن درسی: ایضاح المراد، علی ربانی گلپایگانی

متون محوری:

- ۱- کتاب مبدأ و معاد، قسمت مبدأشناس، عبدالله جوادی آملی
- ۲- تبیین براهین اثبات خدا، فصل سوم به بعد، عبدالله جوادی آملی
- ۳- کتاب نقد برهان ناپذیری وجود خدا (مباحث مرتبط)، عسگری سلیمانی
- ۴- الالهیات ج ۱ و ۲، جعفر سبحانی.

منابع:

۱. قواعد العقائد، خواجه نصیرالدین طوسی.
۲. انوار الملکوت فی شرح الیاقوت، علامه حلی.
۳. گوهر مراد، عبدالرزاق لاهیجی.
۴. سرمایه ایمان در اصول اعتقادات، عبدالرزاق لاهیجی.
۵. بدایة المعارف الالهیة، سید محسن خرازی.
۶. اصول فلسفه و روش رئالیسم ج ۵، سید محمد حسین طباطبائی (با شرح و پاورقی استاد مطهری).
۷. مدخل مسائل جدید علم کلام ج ۱، جعفر سبحانی.
۸. فلسفه دین، محمد حسین زاده.
۹. توحید، مرتضی مطهری.
۱۰. کلم الطیب، عبدالحسین طیب.
۱۱. بحثی مبسوط در آموزش عقاید ۱ و ۲، محسن غروی‌ان.
۱۲. شناخت خدا، عباس علی زمانی.
۱۳. شناخت صفات خدا، جعفر سبحانی.
۱۴. کفایة الموحدين فی عقائد الدین، اسمعیل بن احمد نوری طبرسی.
۱۵. نقد و طرح اندیشه‌ها در مبانی اعتقادی، سیدرضی شیرازی.
۱۶. درس‌هایی از علم کلام ج ۱، حبیب‌الله طاهری.
۱۷. شروح منظومه، انصاری شیرازی و رضی شیرازی و ...
۱۸. شروح بدایة‌الحکمة و نهایة‌الحکمة، علی شیروانی و ...
۱۹. کلام فلسفی، محمد حسن قدردان قراملکی.
۲۰. کلام جدید، حسن یوسفیان

کلام استدلالی ۲

شناسه درس: ۳۱۳۱۶۱۳

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: کلام استدلالی ۱

هدف: شناخت استدلالی افعال خداوند و مباحث نبوت (ضرورت، ویژگی ها، وظایف، اختیارات، نبوت و خاتمیت پیامبر اسلام)

ارزشیابی: ۳ نمره به تحقیق و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ افعال خداوند

- معنای فعل خداوند متعال (خلق، ایجاد و ...)
- حسن و قبح افعال الهی (با نگاهی به نظام احسن)
- غایت مندی فعل خداوند (نظریه اشاعره و عدلیه)
- جبر و اختیار
- قضا و قدر
- شرور

○ نبوت

- تعریف نبوت و رسالت، تفاوت و اقسام آنها
- فلسفه، ضرورت و هدف بعثت انبیاء و شبهات باب نبوت
- چیستی وحی و اقسام آن
- ویژگیهای انبیاء (علم عصمت، افضلیت و ...)
- راههای شناخت انبیاء (معجزه، بشارت انبیاء پیشین، جمع شواهد و قرائن)
- وظایف و شئون انبیاء (ابلاغ وحی، مرجعیت دینی، رهبری امت و ...)
- نبوت خاصه
- اثبات نبوت پیامبر اسلام (بشارت‌های انبیاء پیشین، شواهد و قرائن، معجزات به ویژه قرآن و وجوه اعجاز قرآن)
- صفات و ویژگیهای پیامبر اسلام
- جهانی بودن دین اسلام
- خاتمیت دین اسلام (جامعیت، جهانی بودن و ...)

متن درسی:

۱. ایضاح المراد، علی ربانی گلپایگانی
۲. الهیات، جعفر سبحانی

متون محوری:

۱. مبدأ و معاد (قسمت میدانشناسی)، عبدالله جوادی آملی
۲. جهان شناسی و راهنما شناسی، محمد تقی مصباح یزدی
۳. عدل الهی و نبوت، مرتضی مطهری
۴. تجلی و ظهور در عرفان نظری (بحث های مرتبط)، سعید رحیمیان
۵. خاتمیت، جاودانگی و جامعیت، محمد حسن قدردان قراملکی

منابع برای فعل الهی:

۱. قواعد العقائد، خواجه نصیرالدین طوسی
۲. انوار الملکوت فی شرح الیاقوت، علامه حلی
۳. گوهر مراد، عبدالرزاق بن علی لاهیجی
۴. سرمایه ایمان در اصول اعتقادات، عبدالرزاق لاهیجی
۵. بدایة المعارف الالهیة، سید محسن خرازی
۶. جبر و اختیار، محمد تقی جعفری
۷. اصول فلسفه و روش رئالیسم ج ۵، سید محمد حسین طباطبائی (با شرح و پاورقی استاد مطهری)
۸. کلم الطیب، عبدالحسین طیب
۹. تمهید الاصول، شیخ طوسی
۱۰. عقائد الانسان، هاشم حسینی طهرانی
۱۱. توضیح المراد تعلیقه بر شرح تجرید الاعتقاد، هاشم حسینی تهرانی
۱۲. کلام تطبیقی ج ۱ و ۲، علی ربّانی گلپایگانی
۱۳. درس هایی از علم کلام، حبیب الله طاهری
۱۴. میزان المطالب، میرزا جواد آقا طهرانی
۱۵. کفایة الموحدين فی عقائد الدین، اسمعیل بن احمد نوری طبرسی
۱۶. دلائل الصدق، محمدرضا مظفر
۱۷. شرح اسماء الحسنی، حکیم سبزواری
۱۸. المحاضرات فی الالهیات، جعفر سبحانی
۱۹. شناخت صفات خدا، جعفر سبحانی
۲۰. رسالتان فی البداء، سید ابوالقاسم خویی و محمد جواد بلاغی

منابع برای نبوت:

۱. تنزیه الانبیاء، سید مرتضی علم الهدی
۲. خاتمیت از دیدگاه عقل و نقل، جعفر سبحانی
۳. معجزه در قلمرو عقل و نقل، محمد حسن قدردان قراملکی
۴. علم الیقین، محسن فیض کاشانی
۵. مناهج الیقین فی اصول الدین، علامه حلی
۶. نبوت، وحی و نبوت و ختم نبوت، مرتضی مطهری.
۷. عصمت معصومان، حسن یوسفیان.
۸. خاتمیت و استمرار فیض، عباس مهاجرانی.

تفسیر قرآن ۱

شناسه درس: ۳۱۳۱۲۱۰

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت و طبقه بندی مجموعه آیات مرتبط با امامت و تفسیر برخی آیات مهم
ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت درسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- امامت عامه در قرآن
  - معنای امام در قرآن
    - رهبری و پیشوایی (بقره/۲۴)
    - کتاب آسمانی (هود/۱۷)
    - لوح محفوظ (یس/۱۲)
    - رهبر باطل (قصص/۴۱)
  - عهد الهی (بقره/۱۲۴)
  - ضرورت نصب الهی (طه/۳-۲۵ و سجده/۲۴ و بقره/۳۰ و ص/۲۶ و انبیاء/۷۲ و ۷۳)
  - هدایت الهی (طه/۳-۲۵ و سجده/۲۴ و بقره/۳۰ و ص/۲۶ و انبیاء/۷۲ و ۷۳)
  - ضرورت حق حاکمیت به اذن الهی (یوسف/۴۰ و انعام/۵۷)
    - قرآن و نظریه اجماع در تعیین خلیفه (نساء/۱۱۵ و لقمان/۲۵ و بقره/۱۴۳ و آل عمران/۱۱۰)
    - قرآن و رای اکثریت (انعام/۱۱۱ و ۱۱۶ و ۱۱۹ و یونس/۳۶ و مومنون/۷۰ و ۷۱ و شوری/۸ و اعراف/۱۰۲ و مائده/۱-۳)
  - قرآن و نظریه شوری در تعیین امام (آل عمران/۱۵۹ و شوری/۳۸)
  - قرآن و نظریه بیعت در تعیین امام (ممتحنه/۱۲ و فتح/۱۰ و ۱۸)
  - ضرورت وجود حجت در هر زمانی (قدر و دخان/۱-۴ و نساء/۴۱ و نحل/۸۴ و ۸۹ و مائده/۱۱۷ و قصص/۷۵ و بقره/۱۴۳ و نمل/۴۰ و رعد/۷ و ۴۳ و آیه انذار و نذیر و هدایت و یونس/۳۵ و فاطر/۲۴ و اعراف/۱۸۱ و اسراء/۷۱ و ۷۲)
- ویژگی های امام
  - صبر

- تعیین به آیات الهی (سجده/۲۴ و انبیاء/۷۲ و ۷۳)
- عصمت (بقره/۱۲۴)
- افضلیت (یونس/۳۵)
- علم غیب (حشر/۲۲ و انعام/۵۹ و اعراف/۱۸۸ و نمل/۶۵ و جن/۲۶ و ۲۷ و آل عمران/۴۴ و ۴۹ و ۱۶۹ و بقره/۳۱ و ۳۲ و ۱۱۵ و نساء/۶۹ و حدید/۴ و ق/۱۶ و غافر/۱۹)
- مبین احکام الهی (نحل/۴۴)

متن درسی: ----

منابع:

۱. تفسیر نورالثقلین، علی بن جمعه الحویزی.
۲. تفسیر برهان، سیدهاشم بحرانی.
۳. تفسیرالمیزان، سید محمد حسین طباطبائی.
۴. تفسیر لاهیجی، شریف لاهیجی.
۵. تفسیر تسنیم، عبدالله جوادی آملی.
۶. تفسیر تطبیقی، فتح الله نجارزادگان.
۷. شؤون ولایت، محسن شفائی.
۸. امام شناسی پاسخ به شبهات ج ۱ و ۲، علی اصغر رضوانی.
۹. شرح منهج الکرامه، سید علی میلانی.
۱۰. بدایه المعارف الالهیه فی شرح عقاید الامامیه، محسن خرازی.
۱۱. امامت پژوهی، زیر نظر محمود یزدی مطلق (فاضل).
۱۲. المحاضرات فی الالهیات بخش امامت، جعفر سبحانی.
۱۳. بررسی و مسایل کلی امامت، ابراهیم امینی.
۱۴. براهین و نصوص امامت، علی ربانی گلپایگانی.

تفسیر قرآن ۲

شناسه درس: ۳۱۳۱۲۱۱

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت و طبقه بندی مجموعه آیات مرتبط با امامت و تفسیر برخی آیات مهم
ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت درسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

• امامت خاصه در قرآن

- آیه ولایت (مائده/۵۵ و نساء/۵۹)
- آیه تبلیغ (مائده/۶۷)
- آیه اکمال (مائده/۶)
- آیه سائل (معارج/۲ و ۱)
- آیه خیر البریه (بینه/۷)
- آیه هدایت (رعد/۷)
- ویژگی های امام
  - عصمت (احزاب/۳۳ و آیه تطهیر و آیه اعتصام و آل عمران/۱۰۳ و آیه متطهرون/۷۷-۷۹)
  - علم و آگاهی و مرجعیت علمی (انبیاء/۷ و نحل/۴۳ و آیه اهل الذکر و آیه علم الکتاب و رعد/۴۳)
  - صداقت (توبه/۱۱۹ و آیه صادقین)
  - برتری ائمه علیهم السلام بر انبیاء علیهم السلام (آل عمران/۶۱)
  - ولایت تکوینی (نمل/۴۰ و رعد/۴۳ و آل عمران/۴۷ و ۴۲ و اعراف/۲۰۱ و مدثر/۴ و احزاب/۳۳ و نحل/۴۴)
  - فضایل امام علی علیه السلام (آیه شراء و بقره/۲۰۷ و آیه مباحله و آیه مودت و شوری/۲۳ و شعراء/۱۰۷ و ۱۰۹ و هود/۵۱ و سبا/۴۷ و فرقان/۵۷)
  - آیات تأویلی به اهل بیت علیهم السلام (رحمان/۷-۹ و حدید/۲)

متن درسی: ----

منابع:

۱. تفسیر نورالثقلین، علی بن جمعه الحویزی.
۲. تفسیر برهان، سیدهاشم بحرانی.

۳. تفسیرالمیزان، سید محمد حسین طباطبائی.
۴. تفسیر لاهیجی، شریف لاهیجی.
۵. تفسیر تسنیم، عبدالله جوادی آملی.
۶. تفسیر تطبیقی، فتح الله نجارزادگان.
۷. شؤون ولایت، محسن شفقائی.
۸. امام شناسی پاسخ به شبهات ج ۱ و ۲، علی اصغر رضوانی.
۹. شرح منهاج الكرامة، سید علی میلانی.
۱۰. بدایة المعارف الالهية فی شرح عقاید الامامیه، محسن خرازی.
۱۱. امامت پژوهی، زیر نظر محمود یزدی مطلق (فاضل).
۱۲. المحاضرات فی الالهیات بخش امامت، جعفر سبحانی.
۱۳. بررسی و مسایل کلی امامت، ابراهیم امینی.
۱۴. براهین و نصوص امامت، علی ربانی گلپایگانی.

کلام باگرایش مهدویت

عقائد خاصه شيعه

شناسه درس: ۳۱۳۱۶۲۵

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: تبیین استدلالی مباحثی مانند: توحید افعالی و توحید عبادی، تقیه، بداء، توسل و شفاعت و پاسخ گویی به برخی

شبهات در زمینه عقائد خاصه شيعه

ارزشیابی: ۲۰ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- محبت و مودت اهل بیت و عزاداری برای آنها
- شبهات مربوط به توحید عبادی (توسل، شفاعت، زیارت معصومین، لمس و بوسیدن ضریح آنها، سجده بر مهر، توسل، شفاعت و استشفاء به تربت امام حسین «علیه السلام»)
- بداء،
- رجعت،
- تقیه،
- غلو،
- عدالت صحابی،

متن درسی: دروس فی العقائد الخاصه بالشيعه الاماميه، مهدی فرمانیان

منابع:

۱. الشيعه بين الاشاعره والمعتزله، هاشم معروف الحسنی، ترجمه سيد محمد صادق عارف.
۲. كلام شيعه، ماهيت، مختصات و منابع، محمد رضا كاشفی.
۳. الشيعه و التشيع، محمد جواد مغنیه.
۴. بداية المعارف الالهيه، سيد محسن خرازی.
۵. اصل الشيعه و اصولها، علامه كاشف الغطاء.
۶. اعيان الشيعه ج ۱، سيد محسن امين.
۷. شيعه در اسلام، سيد محمد حسين طباطبائي.
۸. كشف الارتباب، سيد محسن امين.
۹. الكلام المقارن، على رباني گلپايگانی.
۱۰. اضواء على عقائد الشيعه الاماميه و تاريخهم، جعفر سبحانی تبریزی.
۱۱. الشيعه في موكب التاريخ: دراسة موضوعية في منشاء الشيعه في ضوء الكتاب و السنه و التاريخ، جعفر سبحانی.
۱۲. آئين وهاييت، جعفر سبحانی تبریزی.
۱۳. الفوائد البهيه في شرح عقائد الاماميه، محمد جميل حمود.

۱۴. البداء فی ضوء الكتاب و السنة، جعفر سبحانی.
۱۵. تاریخ شیعه و فرقه های اسلام تا قرن چهارم هجری، محمد جواد مشکور.
۱۶. الالهیات فی مدرسه اهل البیت، علی ربانی گلپایگانی.
۱۷. الالهیات، جعفر سبحانی.
۱۸. راهنمای حقیقت، جعفر سبحانی.
۱۹. رسالتان فی البداء، سید ابوالقاسم خویی، ترجمه محمد جواد بلاغی.

کلام با کبریا پیش مهلویت

فرق و مذاهب کلامی

شناسه درس: ۳۱۳۱۶۳۵

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با آموزه ها، روش ها و کتب اصلی فرقه های مهم تشیع و تسنن.

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت درسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات (تعریف، ضرورت، مفاهیم، پیشینه و تاریخی)
- علل پیدایش فرقه ها و مذاهب کلامی
- ملاک تقسیم بندی فرقه ها
- فرق ناجیه و ویژگی های آن و کتاب های مرجع
- مفهوم شناسی و بررسی تاریخ پیدایش، تطورات تاریخی سران، عقاید مهم فرقه ها و مذاهب اسلامی و انشعابات آنها (در صورتی که این قسمت در بخش تاریخ کلام بحث شده است؛ تکرار نمی شود).
- فرقه اهل سنت
  - اهل حدیث
  - معتزله
  - قدریه
  - اشاعره (اهل حدیث، حنبلیه، ظاهرگرایان، سلفیه، اشعریه)
  - مرجئه
  - ماتریدیه
- فرقه شیعی
  - امامیه
  - کیسانیه
  - زیدیه
  - اسماعیلیه
- خوارج (اباضیه و ...) و غلات

متن درسی: آشنایی با فرقه تشیع - آشنایی با فرقه تسنن، مهدی فرمانیان.

منابع:

۱. بحث فی الملل و النحل، جعفر سبحانی.
۲. فرهنگ جامع فرق اسلامی، سید حسن خمینی.
۳. مقالات الاسلامیین، ابوالحسن اشعری.
۴. الملل و النحل، محمد بن عبد الکریم شهرستانی.
۵. فرهنگ عقائد مذاهب اسلامی، جعفر سبحانی.
۶. تاریخ اندیشه‌های کلامی در اسلام، عبدالرحمن بدوی، ترجمه: حسین صابری.
۷. تاریخ فرق اسلامی ج ۱ و ۲، حسین صابری.
۸. فرق الشیعه بین الدین و السیاسه، محمود اسماعیل.
۹. تاریخ شیعه و فرقه‌های اسلامی در ۴ قرن اول، محمدجواد مشکور.
۱۰. دراسات فی الفرق و العقائد الاسلامیه، عرفان عبد الحمید.
۱۱. آشنایی با فرق و مذاهب اسلامی، رضا برنجکار.
۱۲. فرق الشیعه، حسن بن یونس نوبختی.
۱۳. تاریخ المذاهب الاسلامیه، محمد ابوزهره.
۱۴. فرهنگ فرق اسلامی، محمد جواد مشکور.
۱۵. فرق و مذاهب کلامی، علی ربانی گلپایگانی.
۱۶. تاریخ علم کلام و مذاهب اسلامی، علی محمد ولوی.

امامت عامه ۱

شناسه درس: ۳۱۳۱۶۱۷

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: تبیین جایگاه و ضرورت عقلی و نقلی امامت و لزوم خلافت الهی و ولایت تکوینی و تشریحی

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت درسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- تعریف امامت در نزد شیعه
- ضرورت وجود امام (از منظر عقل و نقل)
- جایگاه و فلسفه امامت
- جایگاه و فلسفه امامت در نظام تشریح و نظام معرفت دینی
  - ◇ ارتباط امامت با اصول و فروع دین
  - ◇ نقش امام در بقاء دین و کتب آسمانی و شرایع
  - ◇ نقش امام در تبیین و تفسیر کتب آسمانی و سنت نبوی و دفع شبهات
  - ◇ تبیین معنای تفویض دین به امام
- ۱. جایگاه امام در نظام تکوین
  - ◇ جایگاه امام در خلقت و ارتباط امام با سایر مخلوقات (وساطت در فیض، اشرفیت امام نسبت به سایر مخلوقات، انسان کامل به عنوان فلسفه خلقت و خلیفه خداوند در زمین)
- ۲. جایگاه امام در هدایت فردی
  - مفهوم هدایت ارائی و ایصالی و برخی از نمونه‌های آن
- ۳. جایگاه امام در روابط اجتماعی (سیاسی، اقتصادی و قضایی و ...)
- ۴. جایگاه امام در برزخ و آخرت
- ولایت امام (تشریحی و تکوینی)
  - مفهوم ولایت، تکوین، تشریح و واژه های همسو
  - ولایت تشریحی
    - ◇ حدود و ثغور ولایت تشریحی
    - ◇ ادله ولایت تشریحی
    - ◇ بررسی شبهات ولایت تشریحی
  - ولایت تکوینی

◇ مراتب و حدود آن

◇ ادله آن

○ بررسی شبهات آن

متن درسی: ----

منابع:

۱. امامت پژوهی، زیر نظر محمود یزدی مطلق (فاضل).
۲. امامت در بینش اسلامی، علی ربانی گلپایگانی.
۳. بررسی مسائل کلی امامت، ابراهیم امینی.
۴. المحاضرات فی الالهیات بخش امامت، جعفر سبحانی.
۵. الايضاح شرح المصباح الشهير بشرح الثلاثين المسألة، احمد بن يحيى صعدی.
۶. اندیشه اسلامی ج ۲، حسین عزیزی و علی غفارزاده.
۷. پاسخ به شبهات کلامی دفتر چهارم، محمدحسن قدردان قراملکی.
۸. شؤون ولایت، محسن شفائی.
۹. عقائد الانسان، سیدهاشم حسینی طهرانی.
۱۰. امام شناسی، سید محمدحسین حسینی طهرانی.
۱۱. پیشوائی در اسلام، جعفر سبحانی.
۱۲. خورشید مغرب، محمد رضا حکیمی.
۱۳. ولایت تکوینی و تشریحی، لطف الله صافی گلپایگانی.
۱۴. امامت و مهدویت، لطف الله صافی گلپایگانی.
۱۵. شیعه در اسلام، سید محمد حسین طباطبایی.
۱۶. معنویت تشیع، سید محمد حسین طباطبایی.
۱۷. شروح تجرید الاعتقاد.
۱۸. کشف المراد فی شرح تجرید الاعتقاد، علامه حلی.
۱۹. الشافی فی الامامه، سیدمرتضی.
۲۰. شرح مقاصد، سعدالدین تفتازانی.
۲۱. شرح مواقف، میرسید شریف جرجانی.
۲۲. الغدیر، علامه امینی.
۲۳. الالفین الفارق بین الصدق و البین فی امامه امیر المؤمنین ، علامه حلی.
۲۴. گوهر مراد، عبدالرزاق لاهیجی.
۲۵. تلخیص المحصل، خواجه نصیر الدین طوسی.
۲۶. امامت و فلسفه خلقت، رحیم لطیفی.

امامت عامه ۲

شناسه درس: ۳۱۳۱۶۱۸

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: امامت عامه ۱

هدف: تبیین مرجعیت علمی، هدایت و رهبری اجتماعی، تشکیل حکومت و خصائص و ویژگی های امام (علم، عصمت و نصب همراه با نقد و بررسی دیدگاه های مختلف)
ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت درسی، و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- تبیین مفهوم شأن و منصب و تمایز شئون امامت با شئون ایمانی
- رهبری اجتماعی و حاکمیت سیاسی
- مرجعیت علمی و دینی
  - مفهوم مرجعیت علمی و دینی ائمه علیهم السلام
  - ادله مرجعیت علمی و دینی ائمه علیهم السلام
- بایستگی های امام
  - قرشی بودن
  - پارسایی و کفایت
- علم امام
  - اقسام علم (ظاهری، غیبی، اکتسابی و لدنی)
  - چگونگی دریافت و انتقال علم از سوی خدا به امام
  - گستردگی علم امام (علم ما کان، ما یکون و ما هو کائن)
  - منابع علم امام
  - ادله علم امام
  - برخی شبهات پیرامون علم امام
- عصمت
  - چیستی عصمت
  - ضرورت عصمت و ادله (عقلی و نقلی) آن
  - قلمرو عصمت امام و تفاوت آن با عصمت انبیاء
  - برخی شبهات پیرامون عصمت
- افضلیت
  - قلمرو افضلیت
  - ادله (عقلی و نقلی) افضلیت
- راه های تعیین و شناخت امام
  - مفهوم نصب و نص
  - اقسام نص (خفی و جلی)
  - دیدگاه ها
  - ادله (به اختصار)
  - معجزه (کرامت)

منابع:

۱. امامت پژوهی، محمود یزدی مطلق (فاضل)،
۲. امامت در بینش اسلامی، علی ربانی گلپایگانی
۳. بررسی مسائل کلی امامت، ابراهیم امینی
۴. المحاضرات فی الالهیات بخش امامت، جعفر سبحانی
۵. الايضاح شرح المصباح الشهير بشرح الثلاثين المسأله، احمد بن يحيى صعدى
۶. اندیشه اسلامی ج ۲، حسین عزیزی و علی غفارزاده
۷. پاسخ به شبهات کلامی دفتر چهارم، محمدحسن قدردان قراملکی
۸. شوون ولایت، محسن شفائی
۹. عقائد الانسان، سیدهاشم حسینی طهرانی
۱۰. امام شناسی، سید محمد حسین حسینی طهرانی
۱۱. پیشوائی در اسلام، جعفر سبحانی
۱۲. خورشید مغرب، محمدرضا حکیمی
۱۳. ولایت تکوینی و تشریحی، لطف الله صافی گلپایگانی
۱۴. امامت و مهدویت، لطف الله صافی گلپایگانی
۱۵. شیعه در اسلام، محمدحسین طباطبائی
۱۶. معنویت تشیع، محمدحسین طباطبائی
۱۷. شروح تجرید الاعتقاد
۱۸. کشف المراد فی شرح تجرید الاعتقاد، علامه حلی.
۱۹. الشافی فی الامامه، سیدمرتضی.
۲۰. شرح مقاصد، سعدالدین تفتازانی.
۲۱. شرح مواقف، میرسید شریف جرجانی.
۲۲. الغدير، علامه امینی.
۲۳. الالفین الفارق بین الصدق و البین فی امامه امیر المؤمنین ، علامه حلی.
۲۴. گوهر مراد، عبدالرزاق لاهیجی.
۲۵. تلخیص المحصل، خواجه نصیر الدین طوسی.
۲۶. امامت و فلسفه خلقت، رحیم لطیفی.
۲۷. بحوث حول الامامه، سید محمد باقر صدر.

امامت خاصه ۱

شناسه درس: ۳۱۳۱۶۱۹

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

هدف: تبیین راه‌های تشخیص امام و شناخت استدلالی ادله نقلی و عقلی امامت و خلافت بلافصل امیر المؤمنین علیه السلام و امامت دیگر امامان (با توجه به شبهات زیدیه، اسماعیلیه و واقفیه)
ارزشیابی: ۳ نمره به تحقیق و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات (ضرورت، تعریف، مفاهیم، پیشینه تاریخی و معرفی منابع)
  - راه‌های تشخیص امام (مصدق یابی)
    - نص و کرامات، قرائن و شواهد
    - ادله نقلی
      - ◇ بررسی دلالت آیه ولایت و دفع شبهات موجود
      - ◇ بررسی دلالت آیه اکمال دین و دفع شبهات موجود
      - ◇ بررسی دلالت آیه تبلیغ و دفع شبهات موجود
      - ◇ بررسی دلالت آیه «کونوا مع الصادقین» و دفع شبهات موجود
      - ◇ بررسی سند و دلالت حدیث منزلت
      - ◇ بررسی سند و دلالت حدیث غدیر
      - ◇ بررسی سند و دلالت حدیث یوم‌الدار
      - ◇ حدیث دوازده خلیفه
    - ادله عقلی و نقلی
      - ◇ تطبیق قاعده لطف بر امامت امیرالمؤمنین علیه‌السلام
      - ◇ تطبیق قاعده افضل بر امامت امیرالمؤمنین علیه‌السلام
      - ◇ نصوص امامت سائر ائمه بخصوص امام دوازدهم (عج) (به صورت پژوهشی)
  - تبیین امامت سائر ائمه علیهم‌السلام
  - بررسی و نقد ادله امامت در نزد واقفیه، زیدیه و اسماعیلیه
- توضیحات:** آیاتی که در تفسیر قرآن بحث می‌شود تکرار نشود.

متن درسی: ----

منابع:

۱. کشف المراد فی شرح تجرید الاعتقاد، علامه حلی.
۲. امامت پژوهی، زیر نظر محمود یزدی مطلق (فاضل).
۳. براهین و نصوص امامت، علی ربانی گلپایگانی.

۴. پیشوایی در اسلام، جعفر سبحانی.
۵. تشیید المراجعات، سید علی میلانی.
۶. طرح های رسالت پیرامون خلافت و زمامداری ج ۲، احمد مطهری.
۷. تفسیر تطبیقی آیات ولایت و امامت از دیدگاه فریقین، فتح الله نجارزادگان.
۸. گزیده الغدیر، محمد حسن شفیعی شاهرودی.
۹. منتخب الاثر فی الامام الثانی عشر، لطف الله صافی گلپایگانی.
۱۰. کفایة الأثر فی النص علی الأئمة الإثنی عشر، ابوالقاسم علی بن محمد بن علی خزاز قمی رازی.
۱۱. شؤون ولایت، محسن شفائی.
۱۲. دلائل الامامة، محمد بن جریر طبری آملی.
۱۳. مسند الامام علی علیه السلام، سید حسن قبانچی.
۱۴. الالفین الفارق بین الصدق و البین فی امامة امیر المؤمنین، علامه حلی.
۱۵. عبقات الانوار، میر حامد حسین (با حواشی مرحوم مرعشی).
۱۶. نفحات الأزهار فی خلاصة عبقات الانوار، سید علی حسینی میلانی.
۱۷. المراجعات، سید عبدالحسین شرف الدین موسوی.
۱۸. راهنما شناسی، محمدتقی مصباح یزدی.
۱۹. امامت در بینش اسلامی، علی ربانی گلپایگانی.
۲۰. پاسخ به شبهات کلامی دفتر چهارم (امامت)، محمد حسن قدردان قراملکی.

امامت خاصه ۲

تعداد واحد: ۱
پیش نیاز: ندارد

شناسه درس: ۳۱۳۱۶۲۰

نوع واحد: نظری

هدف: بررسی و نقد ادله صلاحیت های خلفای ثلاث

ارزشیابی: ۳ نمره به تحقیق و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- معرفی شخصیتی خلفای ثلاث
- بررسی و نقد ادله مورد استناد در خلفای ثلاث
- ادله اعتبار خلافت خلیفه اول و نقد آن (صلاة ابوبکر، حضور در غار و ...)
  - بیعت
  - شوری
  - سن و سال
  - سابقه در دین
  - اجماع
  - افضلیت
  - صحابی بودن
- ادله اعتبار خلافت خلیفه دوم و نقد آن
  - نصب خلیفه
  - بیعت
  - افضلیت
- ادله اعتبار خلافت خلیفه سوم و نقد آن
  - بیعت
  - شوری
  - افضلیت

متن درسی: ----

منابع:

۱. خلفاء المدرستین، مرتضی عسگری.

۲. معالم المدرستین، مرتضی عسگری.
۳. الغدير، علامه امینی.
۴. گزیده ای جامع از الغدير، محمد حسن شفیعی شاهرودی.
۵. سقیفه انقلاب ایض، نجاح طائی.
۶. بحار الانوار مجلدات مربوطه، محمدباقر مجلسی.
۷. کشف المراد، علامه حلی.
۸. امامت در بینش اسلام، علی ربانی گلپایگانی.
۹. امامت پژوهی، زیر نظر محمود یزدی مطلق (فاضل).
۱۰. الالفین الفارق بین الصدق و البین فی امامة امیر المؤمنین، علامه حلی.
۱۱. عبقات الانوار، میر حامد حسین (با حواشی مرحوم مرعشی).
۱۲. نفحات الأزهار فی خلاصة عبقات الانوار، سید علی حسینی میلانی.
۱۳. المراجعات، سید عبدالحسین شرف الدین موسوی.
۱۴. راهنما شناسی، محمدتقی مصباح.
۱۵. الالهیات، جعفر سبحانی.
۱۶. دلائل الامامة، محمد بن جریر بن رستم طبری.
۱۷. دوازده جانشین (پژوهشی در باب احادیث خلفای اثنی عشر)، غلامحسین زینعلی.
۱۸. نقدی بر کتاب امیر معاویه را بشناسیم، ابومحسن مروج.

وظائف امت نسبت به امام

شناسه درس: ۳۱۳۱۶۲۴

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: تبیین وظایفی مانند: معرفت، بیعت، اطاعت، تولی و تبری، محبت، أخذ علوم، نصیحت و احیاء امر ائمه (علیهم السلام)

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت درسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات (ضرورت، مفاهیم و پیشینه تاریخی)
- مرور اجمالی به جایگاه و نقش امام در زندگی انسان ها با تکیه بر هدایت (مرجعیت علمی) تربیت (تزکیه نفس) ولایت و مدیریت جامعه
- معرفی اندیشمندان و منابع مهم در این زمینه
- حق امام بر مردم (حق وجود، حق بقاء، حق تولیت با پیامبر (ص)، حق منعم بر متنعم، حق پدر بر فرزند، حق عالم بر متعلم)
- اقسام وظایف (مطلق وظایف، زمان حضور ظاهری (امام مبسوط الید یا مغلول الید) زمان غیبت)
  - فردی، اجتماعی
  - الزامی، غیر الزامی
  - عقلی - اعتقادی: شناخت امام، باور و اعتقاد به او، شناخت راه تقرب به او، شناخت عوامل دوری و انحراف
  - قلبی - عاطفی: محبت و تولی و تبری از دشمنان، تسلیم و رضا
  - رفتاری: عهد و عقد و بیعت
    - اخذ علم از امام علیه السلام
    - امثال و اطاعت امر امام و تقدم آن بر هر امری
    - زمینه سازی برای تحقق اراده و فرمان امام با کمک به برپایی نظام اجتماعی شیعی و گسترش عدل و داد
    - معرفی و ترویج امام و معارف او
    - احیاء امر امامان علیه السلام بواسطه مذاکرات علمی و نقل احادیث امامان و دفاع علمی و عملی از مکتب امامان و حضور در مجالس اهل بیت علیهم السلام
    - خیرخواهی و دلسوزی نسبت به امام علیه السلام
    - ورع و پرهیزکاری
    - زیارت و دعا برای امام علیه السلام
    - احترام و رعایت ادب
    - هدیه اعمال نیک به امام و صلّه مالی مانند صدقه دادن به نیت سلامتی امام زمان ع
    - مشارکت در شادی و غم آنان
    - مبارزه با انحرافات

□ اقتدا کردن و تأسی جستن به اخلاق و اعمال ائمه علیهم السلام

متن درسی: ----

منابع محوری:

۱. مکیال المکارم ج ۲ بخش ۸، سید محمد تقی موسوی اصفهانی.
۲. اصول کافی باب حجت، محمد بن یعقوب کلینی.

منابع:

۱. اهل البيت عليهم السلام سماتهم و حقوقهم في القرآن الكريم، جعفر سبحانی.
۲. اهل بیت در قرآن و حدیث، محمد محمدی ری شهری.
۳. پیرامون معرفت امام، لطف الله صافی گلپایگانی.
۴. آفتاب ولایت، محمد تقی مصباح.
۵. تو می آیی، علی صفایی.
۶. وارثان عاشورا، علی حائری.
۷. مهر محبوب (بررسی در نام ها و القاب امام عصر علیه السلام)، حسین حسینی.
۸. فلسفه زیارت و آئین آن، مرتضی جوادی.
۹. شرح زیارت جامعه کبیره، فخرالمحققین شیرازی.
۱۰. خورشید مغرب، محمد رضا حکیمی.
۱۱. ۲۵ اصل از اصول اخلاقی امامان، محمد تقی عبدوست.
۱۲. امامت و انسان کامل، امام خمینی.
۱۳. محجة البيضاء، ملا محسن فیض کاشانی.
۱۴. در انتظار ققنوس، مهدی علیزاده.
۱۵. مهدی منتظر، محمدجواد خراسانی.
۱۶. مهدویت (پیش از ظهور)، رحیم کارگر.
۱۷. مناسبات انسانی در مدیریت اسلامی، سید محمود سیاهپوش.
۱۸. تولی و تبری، سیدمجتبی عصیری.
۱۹. صفات الشیعة، شیخ صدوق.
۲۰. بدایة المعارف الالهية في عقائد الامامية ج ۲، سید محسن خراسانی.
۲۱. جامع السعادات، محمد مهدی نراقی.

تاریخ تحلیلی عصر امامت

شناسه درس: ۳۱۳۱۸۰۱

تعداد واحد: ۳

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: امامت خاصه ۲ و ۱

هدف: تحلیل وقایع و تحولات سیاسی - اجتماعی چالشی و مهم مرتبط با امر امامت، از زمان پیامبر اعظم (صلی الله علیه وآله وسلم) تا

پایان غیبت صغری، با تأکید بر سازمان وکالت و شرایط و زمینه های غیبت

ارزشیابی: ۱۴ نمره به امتحان پایانی، ۳ نمره به تحقیق و ۳ نمره به امتحان میانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات (تعریف، مفاهیم، ضرورت، پیشینه و تاریخچه)
- امام علی علیه السلام
  - در زمان پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم
    - ورود به بیت الرسول صلی الله علیه وآله وسلم و علل آن
    - تصریح به امامت حضرت در یوم الإنذار
    - ظهور فضائل حضرت
  - پس از رحلت حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم
    - سقیفه و امیر المؤمنین علیه السلام
    - حضرت در عصر خلفا
      - موضع گیری های حضرت نسبت به خلفا
      - فعالیت های علمی، فرهنگی و اقتصادی (جمع آوری قرآن و حدیث، حفر چاه و وقف آن و ...)
  - امیر المؤمنین علیه السلام و خلافت
    - بیعت با حضرت: زمینه ها و علل آن
    - سیاست ها و راهبردهای حضرت در مدیریت جامعه (اصلاح ساختارها، احیای سیره و سنت نبوی صلی الله علیه وآله وسلم و ...)
    - مبارزه با موانع و اقدامات حضرت (جنگ با ناکثین، قاسطین و مارقین)
- امام حسن علیه السلام
  - حضرت در زمان رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم
  - نصوص بر امامت حضرت
  - نقش حضرت در زمان خلفا (مشارکت در فتح طبرستان، استشاره با اهل شوری، نقش حضرت در ایام شورش بر علیه عثمان و ...)
  - حضرت در زمان خلافت امیر المؤمنین علیه السلام
    - نقش حضرت در جنگ ها (جمل، صفین و نهروان)

- شایعه‌ها پیرامون ازدواج حضرت
- شرائط اجتماعی و سیاسی کوفه در آغاز امامت حضرت
- جنگ و صلح حضرت و علل آن
- حضرت، معاویه و جنگ با خوارج
- مناظرات حضرت در مجلس معاویه با بزرگان دولت اموی
- شهادت حضرت و عوامل آن
- امام حسین علیه السلام
  - حضرت در زمان رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم
  - نصوص بر امامت حضرت
  - حضرت در زمان خلفا (مشارکت در جنگ‌ها و ...)
  - حضرت در زمان پدر و برادر (مشارکت‌ها در جنگ‌ها و تبعیت محض)
  - حضرت و برخورد با معاویه و کارگزاران و علل تفاوت نوع برخورد حضرت با آنها
  - حضرت و ولایت عهدی یزید
  - شرائط سیاسی اجتماعی مردم کوفه هنگام خلافت یزید
  - ریشه‌ها و علل قیام حضرت
  - علل پیمان شکنی مردم کوفه با حضرت
  - شواهد تاریخی بر علم حضرت از نتیجه قیام عاشورا
- امام سجاد علیه السلام
  - نصوص بر امامت حضرت
  - ایام شباب حضرت و واقعه عاشورا
  - حضرت در مقابل ابن زیاد و یزید (خطبه‌های حضرت) و برخورد با ستمگران
  - مدعیان خلافت در زمان حضرت و علل و نحوه برخورد حضرت با آنها
  - شرائط سیاسی اجتماعی فرهنگی عصر امامت حضرت
  - حوادث مهم زمان امامت حضرت (واقعه حره، قیام توابین و مختار و ...)
  - تحلیل و بررسی نحوه برخورد امام با حوادث زمان خویش
  - تحلیل عملکرد حضرت در رابطه با نوشتن رساله حقوق، صحیفه و ...
- امام باقر علیه السلام
  - نصوص بر امامت حضرت
  - وقایع ایام شباب حضرت
  - امامت حضرت
  - مدعیان خلافت در زمان حضرت و علل و نحوه برخورد حضرت با آنها
  - تحلیل مسائل سیاسی زمان حضرت و برخورد حضرت با آنها
  - جایگاه علمی حضرت
  - چگونگی برخورد حضرت با فرق اسلامی و علل آن
  - مبارزه با افکار یهود
  - وضع و موقعیت شیعه در زمان حضرت و تحلیل نحوه عملکرد حضرت
- امام صادق علیه السلام
  - نصوص بر امامت حضرت و انحصار امامت در حضرت

- مدعیان خلافت در زمان حضرت و علل و نحوه برخورد حضرت با آنها
- تحلیل عملکرد حضرت در ارتباط با انقلاب عباسیان (ابومسلم، ابوسلمه خلیل و نفس زکیه)
- تحلیل عملکرد حضرت در ارتباط با انقلاب های ضد عباسیان (زید و ابومنصور)
- تحلیل عملکرد حضرت در ارتباط با غالیان
- حضرت و فقه اهل بیت علیهم السلام و گسترش آن
- عوامل فشار سیاسی بر شیعیان
- علل کثرت شاگردان حضرت
- امام کاظم علیه السلام
  - نصوص بر امامت حضرت
  - مدعیان خلافت در زمان حضرت و علل و نحوه برخورد حضرت با آنها
  - جهت گیری حضرت در وقایع زمان
  - مناقشات حضرت با هارون الرشید
  - تراث علمی حضرت
  - تحکیم سازمان وکالت
- امام رضا علیه السلام
  - نصوص بر ولایت حضرت
  - مدعیان خلافت در زمان حضرت و علل و نحوه برخورد حضرت با آنها
  - حضرت و واقفیان و علل پیدایش آنها و روش برخورد حضرت با آنها
  - شرایط و علل بیعت حضرت
  - تحلیل شخصیت مأمون و شیوه برخورد او با حضرت
  - تحلیل چرایی امتناع و سپس قبول ولایتعهدی توسط حضرت و نص حضرت و مأمون در این مورد
  - حضرت و شورش های علویان
  - علل شهادت حضرت
  - تراث علمی حضرت
  - تحلیل مناظرات حضرت
- امام جواد علیه السلام
  - نصوص بر امامت حضرت
  - مدعیان خلافت در زمان حضرت و علل و نحوه برخورد حضرت با آنها
  - عزم مأمون بر تزویج دخترش به حضرت
  - تحلیل مناظرات حضرت و چگونگی امتحان عباسیون
  - تراث علمی حضرت
  - گسترش سازمان وکالت
- امام هادی علیه السلام
  - نصوص بر امامت حضرت
  - مدعیان خلافت در زمان حضرت و علل و نحوه برخورد حضرت با آنها
  - شرایط سیاسی اجتماعی عصر حضرت و نحوه برخورد حضرت با شرایط
  - تحلیل برخورد حضرت با نهضت های علویان
  - علل تبعید حضرت به سامراء

- تحلیل مبارزات حضرت در سامراء
- فراهم کردن زمینه غیبت و تقویت نهاد سری و کالت و سفیران
- حضرت و خلق قرآن
- منحرفان از خط ولایت و نحوه برخورد حضرت با آنان
- تراث علمی فرهنگی حضرت
- امام عسکری علیه السلام
  - نصوص بر امامت حضرت
  - مدعیان خلافت در زمان حضرت و علل و نحوه برخورد حضرت با آنها
  - صفات حضرت
  - مکان و زمان زندان‌های حضرت
  - تراث علمی حضرت
  - تثبیت و توسعه سازمان و کالت
  - اقدامات حضرت برای تحقق وعده الهی و غیبت صغری
- امام زمان علیه السلام
  - نصوص بر امامت حضرت
  - نقش حضرات معصومین علیهم السلام در زمینه سازی و تکامل غیبت
  - انشعاب مذهب پس از شهادت حضرت عسکری علیه السلام
  - فعالیت های سری حضرت در اقدامات سفیران
  - بررسی و کالت قبل از حضرت
  - وکیل چهارم و زمینه سازی برای غیبت کبری
  - مدعیان دروغین و کالت در زمان غیبت صغری

متن درسی: ----

منابع محوری:

۱. الأئمة الإثني عشر عليهم السلام، محمد حسن آل ياسين.
۲. حیات فکری سیاسی امامان شیعه علیهم السلام، رسول جعفریان.
۳. سیره الأئمة الاثني عشر عليهم السلام، هاشم معروف الحسنی.

توضیحات:

۱. برخی از مباحث بصورت مطالعاتی ارائه شود.
۲. مباحث کلامی مربوط به امامت خاصه ۲ و ۱ در اینجا بحث نشود.
۳. طولانی شدن سرفصل‌ها به دلیل تاریخ تحلیل بودن بحث و مطابقت با اهداف بوده است.

منابع:

۱. الارشاد، شیخ مفید.
۲. نقش ائمه علیهم السلام در احیاء دین، مرتضی عسکری.
۳. الصحيح من سیره النبی الاعظم صلی الله علیه و آله و سلم ج ۱، سید جعفر مرتضی عاملی.
۴. معالم المدرستین، مرتضی عسکری.

۵. الغدير، علامه امینی.
۶. سقیفه، محمد رضا مظفر.
۷. تشیع در مسیر تاریخ، محمد حسین جعفری، ترجمه: محمدتقی آیت اللهی.
۸. تاریخ تحلیلی و سیاسی اسلام، علی اکبر حسنی.
۹. تاریخ امام امیرالمؤمنین علیه السلام ۱-۲، عباس صفایی حائری.
۱۰. پیشوایان ما، عادل ادیب.
۱۱. موسوعه التاريخ الاسلامی، محمد هادی یوسفی غروی.
۱۲. موسوعه تاریخ اهل البيت عليهم السلام، باقر شریف قرشی.
۱۳. اعلام الهدایه، سید منذر حکیم.
۱۴. تک نگاری‌های خاص در مورد هر امام علیه السلام.
۱۵. تاریخ امامت، منتظر القائم.
۱۶. تاریخ تحلیلی اسلام، رسول جعفریان.
۱۷. تاریخ تحلیلی اسلام، سید جعفر شهیدی.

کلام باگرایش مهدویت

مأخذشناسی امامت و مهدویت

شناسه درس: ۳۱۳۲۳۰۱

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: معرفی توصیفی و تحلیلی و اعتبارسنجی منابع و کتب مهم امامت و مهدویت در فرق اسلامی به ویژه منابع امامیه، مانند: الشافی، شرح التجرید، الألفین، دلائل الصدق، الغدیر، عبقات الانوار و احقاق الحق الغیبیه نعمانی، الغیبیه طوسی، کمال الدین صدوق، فتن ابن حماد، عقد الدرر شافعی

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- چپستی مأخذ امامتی - ملاک اعتبار آن مأخذ
- میراث مکتوب شیعه و طبقه بندی آن
  - طبقه بندی زمانی
  - طبقه بندی موضوعی (موضوعات امامتی)
  - طبقه بندی روشی
- نوع اثر
  - مستقل
  - رساله
  - تألیف
  - تصنیف
  - غیر مستقل

متن درسی: ----

توضیحات: استاد ضمن تبیین نکات فوق، حتی الامکان کتاب های ذیل الذکر را در کلاس آورده و ضمن معرفی فیزیک کتاب به محتوا، مؤلف و جایگاه و اعتبار کتاب می پردازد. در ضمن برای کتاب های مهم نیز به صورت تحقیق برخی منابع را به طلاب واگذار می کند.

منابع امامت شیعه:

۱. اثبات الوصیه للإمام علی بن ابی طالب علیه السلام، ابوالحسن مسعودی.
۲. کفایه الأثر فی النص علی الأئمه الإثنی عشر، ابوالقاسم علی بن محمد بن علی خزاز قمی رازی.
۳. الإعتقادات فی دین الإمامیه، شیخ صدوق.
۴. تصحیح الإعتقاد الإمامیه، شیخ مفید.
۵. أوائل المقالات فی المذاهب و المختارات، شیخ مفید.

٦. الإفصاح في الإمامة، شيخ مفيد.
٧. الفصول المختارة، شيخ مفيد.
٨. الياقوت في علم الكلام، ابواسحاق نوبختي.
٩. الشافي في الامامة، سيدمرتضى.
١٠. الالفين، علامه حلي.
١١. رساله مسائل كلامي، خواجه نصير طوسي.
١٢. تلخيص المحصل، خواجه نصير طوسي.
١٣. تجريد الاعتقاد، خواجه نصير طوسي.
١٤. نهج الحق و كشف الصدق، علامه حلي.
١٥. كشف المراد في شرح تجريد الاعتقاد، علامه حلي.
١٦. غاية المرام في علم الكلام، ابن ميثم بحراني.
١٧. قواعد المرام في علم الكلام، ابن ميثم بحراني.
١٨. المنقذ من التقليد، سديد الدين حمصي.
١٩. دلائل الصدق، مرحوم مظفر.
٢٠. الغدير، علامه اميني.
٢١. عبقات الانوار، مير حامد حسين.
٢٢. احقاق الحق، تستري.

منابع امامت اهل سنت:

١. الفصول المهمة في معرفة الإمامة، ابن صباغ مالكي.
٢. ذخائر العقبي في مناقب ذوى القربى، محب الدين طبرى.
٣. المغنى في ابواب التوحيد والعدل ج ٢٠، عبد الجبار همداني.
٤. الأئمة الإثني عشر عليهم السلام، شمس الدين محمد بن طولون نجفى.
٥. شرح المقاصد، ج ٥، سعد الدين تفتازانى.
٦. شرح المواقيف، ج ٨، مير شريف جرجانى.
٧. شرح الفقه الاكبر، ملاعلى قارى.
٨. شرح العقائد النسفية، ماتريدى.
٩. النبراس، ابوحفص نسفى.
١٠. صواعق المحرقة، ابن حجر مكي.
١١. شرح التجريد، فاضل قوشچى.

منابع مهدويت، شيعى:

منابع عمومى:

١. الكافي، محمد بن يعقوب كليني.
٢. الإحتجاج، طبرسى.
٣. الخرائج و الجرائح، ابن هبة الله الراوندى.
٤. بصائر الدرجات، محمد صفار قمى.
٥. دلائل الإمامة، محمد بن جرير بن رستم طبرى.
٦. كشف الغمة في معرفة الأئمة عليهم السلام، على بن عيسى اربلى.

منابع اختصاصى :

٤. الغيبة، نعمانى.
٥. كمال الدين و تمام النعمة، شيخ صدوق.

٦. كتاب الغيبة للحجة، طوسی.
٧. معجم احاديث الامام المهدي عليه السلام، هيئت علمي مؤسسه معارف اسلامي قم.
٨. منتخب الاثر في الامام الثاني عشر عليه السلام، لطف الله صافي گلپایگانی.
٩. القول المختصر في علامات المهدي المنتظر، ابن حجر هيثمي.

منابع مهديت، اهل سنت:

منابع عمومي:

١. المصنف عبدالرزاق
٢. كتاب الفتن، ابن حماد
٣. المصنف في الاحاديث و الآثار
٤. مسند احمد
٥. سنن ابن ماجه
٦. سنن ابوداود
٧. الجامع الصحيح (سنن ترمذی)
٨. المستدرک على الصحيحين

منابع اختصاصي:

١. اربعون حديث
٢. البيان في اخبار صاحب الزمان عليه السلام، محمد بن يوسف، گنجی.
٣. عقد الدرر في اخبار المنتظر وهو المهدي عليه السلام، يوسف بن المقدسي الشافعي.
٤. العرف الوردی في الاخبار المهدي عليه السلام، جلال الدين السيوطی.
٥. البرهان في علامات مهدي عليه السلام آخر الزمان، حسام الدين متقی هندی.

منجی در ادیان

شناسه درس: ۳۱۳۱۶۳۲

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: بررسی اندیشه منجی گرایی در ادیان و مکاتب، مانند: اسلام، مسیحیت، یهود، زرتشت، کنفوسیوس، اشعیا، بودا و تبیین اشتراکات و اختلافات آنها.

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات (ضرورت، اهمیت، مفاهیم، جایگاه، پیشینه، تاریخچه و ساختار کلی
- دسته‌بندی ادیان (ادیان شرق و غرب)
  - ادیان ابراهیمی:
    - موعودباوری در یهودیت
    - موعودباوری در مسیحیت
    - موعودباوری در اسلام
  - ادیان غیرابراهیمی:
    - منجی در ادیان ایران باستان و زرتشت
    - منجی در هندوئیسم (+ جین و آئین سیکها)
    - منجی در آئین بودیسم
    - منجی در ادیان چین و خاور دور
- طبقه‌بندی منجی در ادیان (نوعی یا شخصی بودن منجی، فردی یا جمعی بودن منجی سیال یا غیر سیال بودن، رو به آینده یا رو به گذشته بودن)
- مقایسه کارکردهای منجی در ادیان
- مقایسه مطالعات الهیات آخرت شناسانه پیرامون منجی در ادیان

متن درسی: ----

متن محوری: گونه شناسی اندیشه منجی موعود در ادیان، جمعی از نویسندگان

منابع:

۱. امامت و مهدویت و گفتمان مهدویت و منتخب الاثر، لطف الله صافی گلپایگانی.
۲. تاریخ غیبت کبری، سید محمدصادق صدر، ترجمه: حسن افتخارزاده.

۳. خورشید مغرب، محمدرضا حکیمی.
۴. کفایة الموحدين فی عقاید الدین جلد ۳، اسمعیل طبرسی نوری طبرسی.
۵. در انتظار ققنوس (کاوشی در قلمرو موعودشناسی و مهدی باوری)، سید ثامر هاشم العمیدی، ترجمه: مهدی علیزاده.
۶. بحار الانوار جلد های ۵۱ و ۵۲، علامه مجلسی.
۷. مهدویت پیش از ظهور، رحیم کارگر.
۸. معجم احادیث المهدی، علی کورانی.
۹. روزگار رهایی، کامل سلیمان، ترجمه: علی اکبر مهدی پور.
۱۰. معجم احادیث الامام المهدی، جمعی از مؤلفین.
۱۱. انتظار مسیحا در آئین یهود، گرینسون، ترجمه حسین توفیقی.
۱۲. معرفی مکتبهای فلسفی هند، ساتیش چاندرا چاترجی و دریندر ا موهان داتا، ترجمه فرناز ناظرزاده کرمانی.
۱۳. منجی موعود در آیین بودا، ابوالقاسم جعفری.
۱۴. هزاره گرایی در سنت مسیحی، حسین کلباسی.
۱۵. مقالات: تصاویر انتظار در عهد جدید؛ گونه شناسی نجات در مسیحیت؛ سیر تکون آموزه موعود در یهودیت؛ مهرباب صادق نیا.
۱۶. منجی در ادیان، روح الله شاکر زواردهی.
۱۷. تاریخ امامت فرجام شناسی بودایی، ابوالقاسم جعفری.
۱۸. بررسی آموزه ظهور منجی در ادیان ابراهیمی، اسدالله آذیر.
۱۹. باورها و آئین های بهود، انترمن، ترجمه فرزین.
۲۰. بررسی تطبیقی آیات مهدویت، فتح الله نجارزادگان.
۲۱. الغیبه، محمد بن ابراهیم نعمانی.
۲۲. الغیبه، شیخ طوسی.
۲۳. المهدی الموعود عند علماء اهل السنه و الامامیه، نجم الدین عسکری.
۲۴. النجم الثاقب، حسین طبرسی نوری.
۲۵. کمال الدین و تمام النعمه، شیخ صدوق.
۲۶. الزام الناصب فی اثبات حجة الغائب، علی حائری یزدی.

مسائل اساسی مهدویت ۱

شناسه درس: ۳۱۳۱۶۲۱

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: شناخت استدلالی مسائل مهم مهدویت، مانند: غیبت و علل آن، فواید امام غایب، انتظار، علائم و شرایط ظهور، نزول حضرت عیسی (ع)، رجعت، ملاحم و فتن، رؤیت، طول عمر و ویژگی های حکومت حضرت مهدی (عج) از دیدگاه شیعه.

ارزشیابی: ۳ نمره به تحقیق و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل :

- کلیات (ضرورت، مفاهیم، تاریخچه، پیشینه و روش شناسی)
- شخص شناسی امام مهدی
  - مادر آن حضرت (تاریخی - روایی)
  - نام، القاب و کنیه
  - چگونگی ولادت و محل زندگی در دوران کودکی و غیبت صغری
  - فعالیت های امام حسن عسگری علیه السلام در مورد ایشان: معرفی به شیعیان، حفظ جان
  - فعالیت های امام مهدی عجل قبل از امامت
  - جریان نماز بر پدر
  - جریان سرداب مقدس
  - طول عمر
- وقایع تاریخی دوران غیبت
  - غیبت صغری
    - مرور اجمالی به وضعیت شیعه در این دوره: سیاسی، اجتماعی، علمی
    - دوران حیرت: پیدایش فرقه های مختلف
    - سازمان وکالت (شکل گیری و تطور، کارکرد و کیفیت ارتباط)، وکلای اربعه، مدعیان دروغین و وکلای خائن
    - خاندان و شخصیت های مهم شیعی، (اشعری - نوبختی - آل فرات - آل بسطام)، (اسکافی - نوبختی - کلینی)
    - توقعات: تیپ شناسی، مباحث سندی و محتوایی
    - رؤیت کنندگان
  - غیبت کبری

متن درسی: ----

منابع:

۱. تاریخ عصر غیبت، سید مسعود پورسید آقایی.
۲. تاریخ سیاسی غیبت امام دوازدهم عجل، جاسم حسین.

۳. اوضاع سیاسی، اجتماعی و فرهنگی شیعه در عصر غیبت صغری؛ حسن حسین زاده شانه‌چی.
۴. خاندان نوبختی، عباس اقبال.
۵. سازمان وکالت، محمد رضا جباری.
۶. کمال الدین و تمام النعمه، شیخ صدوق.
۷. الغیبه للحجه، شیخ طوسی.
۸. تاریخ الغیبه الصغری، سید محمد صادق صدر.
۹. سیر تاریخی مسأله غیبت، ابراهیم امینی.
۱۰. زندگانی نواب خاص امام زمان عج، حسین غفاری.
۱۱. المهدي الموعود عج عند علماء اهل السنه و الامامیه، نجم الدین عسکری.
۱۲. امامت و مهدویت و گفتمان مهدویت و منتخب الاثر، لطف الله صافی گلپایگانی.
۱۳. تاریخ غیبت کبری، سید محمد صادق صدر، ترجمه: حسن افتخارزاده.
۱۴. خورشید مغرب، محمد رضا حکیمی.
۱۵. در انتظار ققنوس (کاوشی در قلمرو موعودشناسی و مهدی باوری)، سید ثامر هاشم العمیدی، ترجمه: مهدی علیزاده.
۱۶. روزگار رهایی، کامل سلیمان، ترجمه: علی اکبر مهدی پور.
۱۷. حکومت جهانی مهدی عج، ناصر مکارم شیرازی.

مسائل اساسی مهدویت ۲

شناسه درس: ۳۱۳۱۶۲۲

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت استدلالی مسائل مهم مهدویت، مانند: غیبت و علل آن، فواید امام غایب، انتظار، علائم و شرایط ظهور، نزول حضرت عیسی (ع)، رجعت، ملاحم و فتن، رؤیت، طول عمر و ویژگی های حکومت حضرت مهدی (عج) از دیدگاه شیعه.

ارزشیابی: ۳ نمره به تحقیق و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- غیبت کبری
  - غیبت و علل آن
    - پیشینه غیبت در انبیای گذشته
    - زمینه سازی اهل بیت برای ورود جامعه شیعه به دوران غیبت
    - علت و حکمت غیبت (رویکرد تاریخی، رویکرد روایی)
  - فواید امام غایب
  - رؤیت و ملاقات در دوران غیبت
  - انتظار و وظایف منتظران
  - زندگی مهدوی و کارکردهای تربیت مهدوی
    - چیستی زندگی مهدوی و رابطه آن با زندگی اسلامی
    - سبک زندگی مهدوی (فردی، اجتماعی)
    - تربیت نسل منتظر
    - ویژگی ها و شاخصه های جامعه مهدوی منتظر (جامعه و دولت زمینه ساز)
  - ملاحم و فتن

متن درسی: ----

منابع:

۱. الشیعة و الرجعة، جلد اول، محمد رضا طبسی.
۲. مبانی حکومت دینی، جعفر سبحانی.
۳. معجم احادیث الامام المهدی «عج»، جمعی از مؤلفین.
۴. تا ظهور، نجم الدین طبسی.
۵. درسنامه مهدویت، خدامراد سلیمیان.
۶. الملاحم و الفتن، سید بن طاووس.
۷. دیدار در عصر غیبت، جواد جعفری.
۸. الغیبه، شیخ نعمانی.
۹. کمال الدین و تمام النعمه، شیخ صدوق.
۱۰. حقیقت غیبت از منظر روایات، محسن رحیمی جعفری.

مسائل اساسی مهدویت ۳

شناسه درسی: ۳۱۳۱۶۲۳

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: شناخت استدلالی مسائل مهم مهدویت، مانند: غیبت و علل آن، فواید امام غایب، انتظار، علائم و شرایط ظهور، نزول حضرت عیسی (ع)، رجعت، ملاحم و فتن، رؤیت، طول عمر و ویژگی های حکومت حضرت مهدی (عج) از دیدگاه شیعه.

ارزشیابی: ۳ نمره به تحقیق و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- شرایط ظهور
  - قانون جامع، رهبر، یاران و پذیرش عمومی
- علائم ظهور
  - دسته بندی علائم
  - بداء و تطبیق در علائم
  - بررسی علائم (سفیانی، یمانی، خسف بیداء، صیحه آسمانی، قتل نفس زکیه، حسنی و...)
  - دجال شناسی
- رخداد ظهور
  - جهان در آستانه ظهور
  - حوادث دوران قبل از ظهور
  - کیفیت ظهور و غلبه بر دشمنان و فتح عالم
  - سلاح حضرت
  - جنگ های حضرت
  - نزول حضرت عیسی
- رجعت
  - امکان رجعت و تفاوت آن با تناسخ
  - مستندات قرآنی و روایی (رجعت در گذشته و آینده)
  - اهداف و حکمت رجعت
  - شبهات پیرامون رجعت
- حکومت جهانی امام مهدی
  - اهداف، برنامه ها، دستاوردها و ویژگی ها
  - سرنوشت اهل کتاب
  - سرانجام شیطان
  - رحلت حضرت

متن درسی: ----

منابع:

۱. الشيعة و الرجعة، جلد ۲، محمد رضا طبسی
۲. معجم احاديث الامام المهدي، جمعی از مؤلفین
۳. تا ظهور، نجم الدين طبسی
۴. نشانه های دولت موعود، نجم الدين طبسی
۵. درسنامه مهدویت، خدامراد سلیمیان
۶. الغیبه، شیخ نعمانی
۷. ایقاظ من الہجعة بالبرهان علی الرجعة، شیخ حر عاملی
۸. الملاحم و الفتن، ابن طاووس
۹. رجعت از نظر شیعه، نجم الدين طبسی
۱۰. مبانی حکومت دینی، جعفر سبحانی

کلام باگرایش مهدویت

مهدویت در قرآن

شناسه درس: ۳۱۳۱۲۱۲

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت و طبقه بندی مجموعه آیات مرتبط با مهدویت و تفسیر آیات مهم.

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات (ضرورت، مفاهیم، پیشینه و تاریخچه و معرفی منابع)
- معیار تشخیص و تمییز آیات مهدوی
- تعداد آیات مهدوی
- طبقه بندی و انواع آیات مهدوی
- تفسیر و توضیح آیات مهدوی:

● آیات شاخص

- وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ لِيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلِيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ (النور/۵۵)
- وَ لَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ (الانبیاء/۱۰۵)
- وَ نُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا فِي الْأَرْضِ وَ نَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَ نَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ (القصص/۵)
- يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نَوْرَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَ يَأْتِي اللَّهَ إِلَّا أَنْ يَتِيمَ نُورَهُ وَ لَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ (التوبة/۳۲)
- هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَ دِينَ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَ لَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ (التوبة/۳۳)
- اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا قَدْ بَيَّنَّا لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ (الحديد/۱۷)
- وَ يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ وَ لِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ (الرعد/۷)
- وَ إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً... (البقرة/۳۰)

● آیات دیگر (برای مطالعه و پژوهش)

- و النمل/۶۲ و الملك/۳۰ و الصف/۸ و الحجر/۳۷ و ۳۸ و الاسراء/۴ و القدر/۴ و هود/۸۶ و البقرة/۱۹۳ و الحج/۳۹ و الحج/۴۱ و الصف/۱۳ و الأنعام/۱۵۸ و البقرة/۲ و الحديد/۱۶

- نقش روایات در تفسیر آیات مهدوی

متن درسی: ----

منابع:

۱. الامام المهدي عجل الله فرجه في القرآن و السنة، سعيد ابومعاش.
۲. المحجة في منزل في القائم الحجة، سيد هاشم بحرانی.
۳. معجم احاديث الامام المهدي، جمعی از مؤلفین، جلد ۷.
۴. بررسی تطبیقی تفسیر آیات مهدویت و شخصیت شناسی امام مهدی، در دیدگاه فریقین، فتح الله نجارزادگان،

۵. تفسیر برهان، سید هاشم بحرانی.
۶. تفسیر نور الثقلین، حویزی.
۷. المیزان فی تفسیر القرآن، علامه طباطبائی.
۸. روح المعانی، آلوسی بغدادی.
۹. خورشید مغرب، محمد رضا حکیمی.

کلام با کبریاش مہدیوت

مهدویت در احادیث

شناسه درس: ۳۱۳۱۵۰۵

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: منطق فهم حدیث

هدف: شناخت و دسته بندی مجموعه احادیث مهدوی وارده از طرق عامه و امامیه و بررسی سندی و دلالتی آنها، همراه با مقایسه روایات خاصه، عامه و مشترک.

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات (اهمیت، ضرورت، مفاهیم، پیشینه، ساختار و روش بحث)
- معیارهای اعتبار احادیث مهدوی (معیارهای مشترک بین عامه و خاصه مانند متواتر و محفوف به قرائن و معیارهای خاص هر کدام)
- آمار احادیث مهدویت (مانند منتخب الاثر)
- سیر تطور روایات مهدویت (از زمان حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله تا غیبت امام زمان عج) و تحلیل آن
- روش مؤلفان در تبویب احادیث مهدوی (الحجۃ الثانی عشر، ملاحم و فتن، اشراف الساعه و ...)
- معیارهای تشخیص فهم معنای روایات مهدویت
- روایات کلی مشترک
  - حدیث ثقلین، اثنا عشر خلیفه، حدیث معرفت و ... (چون این روایات در درس های امامت عامه و خاصه مطرح می شود، در اینجا فقط اشاره ای به آن شده و ارتباط آن با امام زمان عج) مطرح می شود)
- احادیث عامه
  - طبقه بندی راویان معروف احادیث مهدوی
  - اعتبار احادیث مهدوی (تواتر، محفوف به قرینه و دارای شرایط صحت بودن)
  - موضوعات احادیث مهدوی (نسب، ولادت، پیش بینی اتفاقات قبل از ظهور و ...)
- احادیث شیعه
  - طبقه بندی راویان معروف احادیث مهدوی
  - اعتبار احادیث مهدوی
  - موضوعات احادیث مهدوی (نسب، ولادت، ویژگی ها، غیبت، انتظار، پیش بینی اتفاقات قبل از ظهور، علائم ظهور، حکومت جهانی، سیره، رجعت، توقیعات، دعاها و زیارات)
- مقایسه میان روایات عامه و خاصه از نظر موضوع

متن درسی: ----

منابع:

١. كافي، كليني.
٢. الامامة و التبصرة من الحيرة، ابن بابويه.
٣. الغيبة، شيخ نعماني.
٤. كمال الدين و تمام النعمه، شيخ صدوق.
٥. الغيبة للحجة، شيخ طوسي.
٦. الارشاد في معرفة حجج الله على العباد، شيخ مفيد، ترجمه: محمد باقر محمودي.
٧. جلد های ٥١ تا ٥٣ بحار الانوار، علامه مجلسي.
٨. منتخب الأثر، لطف الله صافي.
٩. معجم احاديث الامام المهدي، جمعي از مؤلفين.
١٠. طبقات راويان احاديث مهديت از طريق اهل سنت، عبدالكريم عبداللهي.
١١. البيان في اخبار صاحب الزمان، محمد بن يوسف گنجي شافعي.
١٢. عقد الدرر في اخبار المنتظر، يوسف بن يحيى مقدسي شافعي.
١٣. العرف الوردى في اخبار المهدي، جلال الدين سيوطي.
١٤. البرهان في علامات مهدي آخر الزمان، متقى هندي.
١٥. المستدرک على الصحيحين، حاكم نيشابوري.
١٦. الفتن، نعيم بن حماد.
١٧. المصنف في الاحاديث و الآثار، ابن ابى شيبه.
١٨. اربعون حديثا في المهدي، ابو نعيم اصفهاني.
١٩. المهدي المنتظر في ضوء الاحاديث و الآثار الصحيحه...، عبدالعليم عبدالعظيم البستوي.
٢٠. دانشنامه امام مهدي عج، محمد مهدي ري شهري، دارالحدیث.
٢١. احاديث المهدي من مسند احمد بن حنبل، سيد محمد جواد حسيني.
٢٢. المهدي في الصحاح و السنن، صدرالدين صدر.

مهدویت و آینده جهان

شناسه درس: ۳۱۳۱۶۳۳

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: مسائل اساسی مهدویت ۱ و ۲ و ۳

هدف: شناخت و بررسی آینده جهان و هدف تاریخ از دیدگاه ادیان و مکاتب، با تأکید بر نظریه مهدویت و تبیین نقاط افتراق جهانی سازی مهدوی با دیگر جهانی سازی ها و ارائه راهکارهای بهره وری از فرصت ها و ظرفیت های به وجود آمده برای زمینه سازی ظهور و انقلاب جهانی مهدوی

ارزشیابی: ۳ نمره به تحقیق و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات (اهمیت، ضرورت، مفاهیم، پیشینه و جایگاه)
- چیستی و گونه شناسی آینده
  - رویکردهای مختلف مطالعات آینده: علوم غریبه، فلسفه تاریخ، دیدگاه شناسی دین به آینده، آینده پژوهی تجربی
  - رویکردهای مختلف به آینده: خوش بینانه، بدبینانه انحطاطی، دوری، پیشرفت مداوم، بی معنایی، حلقوی
  - جایگاه مباحث مهدویت در مطالعات آینده
- مهدویت و جهانی شدن
  - چیستی جهانی شدن و مفاهیم مربوطه
  - تمایز جهانی شدن (بعد فرایندی) و جهانی سازی (بعد برنامه‌ای)
  - گونه شناسی جهانی سازی غربی و جهانی سازی مهدوی
  - شاخصها و ویژگی‌های جهانی شدن: تکنولوژی‌های ارتباطی، فشردگی زمان و مکان، قلمرو زدایی از جامعه و فرهنگ
  - ابعاد جهانی شدن: اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، سیاسی
  - بررسی نسبت مهدویت با ابعاد جهانی شدن
  - جهانی شدن و شرایط و زمینه‌های حکومت جهانی مهدوی
- مهدویت و آینده پژوهی
  - ابعاد و عرصه های آینده پژوهی: (آینده پژوهی اکتشافی، تصویر پرداز و هنجاری)
  - روشها و تکنیکهای آینده پژوهی
  - وجوه ارتباط آینده پژوهی با مهدویت
  - کاربردهای آینده پژوهی در مباحث مهدویت
- مهدویت و سرانجام جهان
  - ضرورت تاریخی تحقق آرمانشهر مهدوی در فرجام جهان
  - سرانجام و فرجام جامعه مهدوی

• نشانه‌های قیامت و چگونگی پایان دنیا و برپایی آخرت

متن درسی: ----

منابع:

۱. آینده جهان، دولت و سیاست در اندیشه مهدویت؛ رحیم کارگر.
۲. مجموعه مقالات، مهدویت و آینده پژوهی.
۳. مجموعه مقالات، آینده پژوهی؛ تهران، ش بنیاد فرهنگی مهدی موعود.
۴. فرهنگ مهدوی و جهانی شدن، زینب متقی زاده.
۵. جامعه و تاریخ در قرآن کریم، محمدتقی مصباح.
۶. مهدویت و جهانی شدن، خادمیان.
۷. مقالات مجله مشرق موعود.
۸. جزوه درس استاد صادق نیا، مهرداد صادق نیا.
۹. جامعه شناسی دین، ملک همیلتون، ترجمه باقر پرهام.
۱۰. جامعه و تاریخ، مرتضی مطهری.
۱۱. آینده بشریت، مرتضی مطهری.
۱۲. مجله مشرق نور

کارکردهای فرهنگی – اجتماعی مهدویت

شناسه درس: ۳۱۳۱۶۳۴

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: تبیین کارکردهای فرهنگی و اجتماعی اعتقاد به مهدویت، مانند: امیدواری به آینده، معنابخشی و نشاط زندگی، انسجام و انضباط اجتماعی، نقد و بررسی فرهنگ عامه مردم در رابطه با مهدویت (آداب، رسوم، زیارتگاه ها، سرودها، افسانه ها، خرافات و جعلیات) و نیز ارائه راهکارهای بهینه سازی کارکردهای فرهنگی اجتماعی مهدویت.

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات (ضرورت، اهمیت، جایگاه، مفاهیم، پیشینه)
- روش‌شناسی مباحث جامعه‌شناسی
- کارکرد گرای، کارکرد گرایی مهدویت (مبانی نظری)
- کارکردهای فرهنگی مهدویت و ارائه راهکارهای بهینه سازی آن
  - معنابخشی، امیدبخشی، تقوی و خودکنترلی، تقدس بخشی و افزایش تراکم اخلاق فردی، نشاط و انبساط بخشی، آگاهی بخشی
  - کارکردهای اجتماعی مهدویت و ارائه راهکارهای بهینه سازی آن
    - هنجارسازی و افزایش تراکم اخلاق اجتماعی، انضباط بخشی، انسجام بخشی و کنترل اجتماعی
    - نقد و بررسی فرهنگ عامه در رابطه با مهدویت (کژکارکردها و آسیب‌ها)
      - فرقه‌گرایی و پراکندگی دینی
      - بررسی سرودها، خرافه‌ها، افسانه‌ها و جعلیات مرتبط با مهدویت
      - بررسی آداب و رسوم آسیب‌زا
      - اماکن و مقامات ساختگی مرتبط با مهدویت
    - راهکارهای بهینه سازی کارکردهای فرهنگی اجتماعی مهدویت
      - بزرگداشت آثار مربوط به مهدویت
      - کمک به برپایی نظام اجتماعی منتظر
      - دستگیری از شیعیان در امور فرهنگی اجتماعی با رویکرد مهدوی
      - احیای تفکر فرهنگی اجتماعی مهدوی از طریق مذاکرات علمی، نقل احادیث و برپایی مجالس علمی

توضیحات: بحث فرقه‌گرایی و پراکندگی دینی به طور مفصل در فرق انحرافی بررسی می‌شود لذا در اینجا به عنوان کلی مطالب طرح شود.

متن درسی: ---

منابع:

۱. جامعه‌شناسی، گیدنز، ترجمه: منوچهر صبوری.
۲. مراحل اساسی سیر اندیشه در جامعه‌شناسی، ریمون آرون، ترجمه: باقر پرهام.
۳. مکاتب جامعه‌شناسی کلاسیک، یان کرایپ، ترجمه: شهناز مسمی پرست.
۴. نظریه اجتماعی مدرن از پارسونز تا هابرماس، یان کرایپ، مترجم: عباس مخبر.
۵. جامعه‌شناسی دین، ملکم همیلتون، ترجمه: باقر پرهام.
۶. مقاله آقای عبدی، فصلنامه انتظار، شماره ۶.
۷. مقاله انتظار و معنابخشی.
۸. مقاله همبستگی اجتماعی، علی ربانی گلپایگانی.
۹. آثار اجتماعی مهدویت، عبدی.

کلام با گرایش مهدویت

ادعیه و زیارت‌شناسی مهدویت

شناسه درس: ۳۱۳۱۵۰۴

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: بررسی و تحلیل سند و معارف ادعیه و زیارات مأثوره در باب مهدویت، مانند: دعای ندبه، عهد، افتتاح، زیارت آل‌یاسین، برخی ادعیه صحیفه سجادیه و دعا‌های منسوب به حضرت **ارزشیابی:** ۱۰ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۰ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات (ضرورت، اهمیت، مفاهیم، پیشینه، جایگاه و ساختار کلی بحث)
- جایگاه ادعیه و زیارات در اندیشه اسلامی به ویژه کلام امامیه
- اهتمام به دعا و زیارت در سیره اهل بیت علیهم السلام پیرامون امام مهدی عج
- روش اعتبارسنجی ادعیه و زیارات از جهت سند و دلالت (به‌ویژه روایات پیرامون حضرت یا از حضرت)
- روش شناسی تحلیل معارف ادعیه و زیارات (توجه به انتخاب واژگان، ترکیب‌ها و تحلیل ارتباط بین فرازها و ارتباط آن‌ها)
- ویژگی ادعیه و زیارات مهدوی (اهداف حضرت، تبیین شخصیت حضرت، آرمان، شکل حکومت حضرت و توجه به وحدت بخشی آن)
- احصاء و شمارش ادعیه و زیارات مهدوی و بررسی و تحلیل سند آن‌ها
  - ادعیه و زیارات مطلق (زیارت جامعه)
  - ادعیه و زیارات مخصوص امام دوازدهم (دعای ندبه، عهد و آل‌یاسین و تحلیل معارف آن)
  - بررسی مهمترین شبهات وارده بر ادعیه و زیارات مهدویت (مانند ندبه و ...)
- طبقه‌بندی ادعیه و زیارات مهدوی بر اساس ورود در منابع، موضوع و محتوا
- سنجش میزان محتوای مهدوی ادعیه و زیارات (شامل: کلامی، تاریخی، مناجات و معرفت‌زا)
- سیمای وجودی امام دوازدهم در ادعیه و زیارات (نام، نسب و القاب، صفات، مقامات، شئون)
- بررسی ادعیه و زیارات غیر مأثور (مانند دعای عدیله و ...)

متن درسی: ---

منابع:

۱. مصباح‌المتهدجد، محمد بن الحسن الطوسی.
۲. المزار، محمد بن جعفر المشهدی، ترجمه: محمد فربودی.
۳. موسوعه ادعیه و زیارات.
۴. ابعاد شخصیت حضرت مهدی در ادعیه و زیارات، سید مجتبی معنوی.
۵. الکافی، محمد بن یعقوب الکلینی.
۶. الاحتجاج، محمد بن علی الطبرسی، ترجمه: بهزاد جعفری.
۷. اقبال الاعمال، سید بن طاوس، ترجمه: محمد روحی.
۸. معجم احادیث الامام‌المهدی، جمعی از مؤلفین.
۹. صحیفه مهدیه، سید مرتضی مجتهدی سیستانی.

مهدویت و مستشرقین

شناسه درس: ۳۱۳۱۶۳۱

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت ماهیت استشراق و مکاتب آن و نقد و بررسی مهم‌ترین شبهات خاورشناسان پیرامون مهدویت

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات (ضرورت، جایگاه، مفاهیم، پیشینه، منبع‌شناسی و روش‌شناسی)
- انگیزه مستشرقان در بررسی اسلام و مهدویت
- ادوار شرق‌شناسی
- نقد و بررسی روش‌شناسی شرق‌شناسان پیرامون مهدویت (پدیدارشناسی، تاریخی‌نگری، پوزیتیویستی)
  - هانری کرین، ادوارد براون، آنه ماری شیمل، برنارد لوئیس، تویشهیکو ایزوتسو، حامد الگار، رنه گنون، سید حسین نصر، ویلفرد مادلانگ، دیوید کوک، اتان کلبِرگ و ...
- نقد و بررسی نگرش دائرةالمعارف‌ها درباره مهدویت
  - دائرةالمعارف‌های تخصصی (مانند: دائرةالمعارف‌های اسلام، جهان‌نوین اسلام، دین، کاتولیک مدرن و هزاره‌گرایی)
- نقد و بررسی نگرش شرق‌شناسان درباره مهدویت (هانری کرین، ادوارد براون، آن ماری شیمل، برنارد لوئیس، دیوید کوک، تویشهیکو ایزوتسو و ...)
- نقد و بررسی مهم‌ترین شبهات خاورشناسان پیرامون مهدویت

متن درسی: --

منابع:

۱. شرق‌شناسی و مهدویت ج ۱ و ۲، سیدرضی موسوی گیلانی.
۲. مقاله: مهدویت از دیدگاه دین‌پژوهان و اسلام‌شناسان غربی (ترجمه: مدخل‌های مهدوی دائرةالمعارف‌های غربی)، بهروز جندقی، فصلنامه انتظار موعود، شماره‌های ۶ و ۷ و ۸ و ۹ و ۱۰ و ۱۱ و ۱۲ و ۱۴ و ۱۵.
۳. طبقات المستشرقین، صالح حمدان.
۴. شرق‌شناسی، ادوارد سعید، ترجمه عبدالرحیم گواهی.
۵. مطالعات اسلامی در غرب، محسن الویری.
۶. نقد آثار خاورشناسان، مصطفی حسینی طباطبایی، انتشارات چاپ‌بخشی، تهران، ۱۳۷۶.
۷. شرق‌شناسی، ضیاءالدین سردار، ترجمه محمد علی قاسمی، پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، تهران، ۱۳۸۶.
۸. التبشیر و الاستشراق، عبدالجبار ناجی، مرکز الأكادمی للابحاث، بغداد، ۱۳۸۸.
۹. شیعه پژوهی و شیعه پژوهان انگلیسی‌زبان، غلام‌احیاء حسینی، انتشارات شیعه‌شناسی، قم، ۱۳۸۷.
۱۰. سیر تاریخی و ارزیابی اندیشه شرق‌شناسی، محمد الدسوقی، ترجمه افتخار زاده.
۱۱. شرق‌شناسی (شرق که آفریده غرب است)، ترجمه اصغر عسکری خانقاه و حامد فولادوند.
۱۲. الظاهرة الاستشراقیة و اثرها علی الدراسات الاسلامیة، سامی سالم الحاج.
۱۳. موقف المستشرقین بین المشاركة، صبحی ناصر حسین.
۱۴. فرهنگ اسلام‌شناسان خارجی، حسین عبدالله خورش.

تاریخ غیبت کبری

شناسه درسی: ۳۱۳۱۸۰۲

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: تبیین تاریخ مرجعیت و نیابت امام در دوران غیبت کبری و شناخت و بررسی سیر تاریخی شیعه، فرق و دولت‌های مهم شیعی از آغاز تا کنون

ارزشیابی: ۳ نمره به تحقیق و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات (ضرورت، مفاهیم، پیشینه)
- غیبت کبری در روایات (مفهوم، تطور، ویژگی‌ها)
- مفهوم‌شناسی و محتوا شناسی توقیع به سمری، که مرز دو غیبت را مشخص کرده است
- تاریخ مرجعیت و نیابت امام علیه السلام در عصر غیبت کبری
  - چپستی مرجعیت و نیابت امام علیه السلام
  - نسبت بین مرجعیت و امامت
  - تاریخ پیدایش و تطورات مرجعیت و نیابت
- وضعیت شیعه در عصر غیبت کبری
  - وضعیت سیاسی شیعه
  - دولت‌ها، با تأکید بر گونه‌شناسی (آل‌بویه، فاطمیان، سرداران، مرعشیان، مشعشعیان، صفویه، قاجاریه و دولت جمهوری اسلامی)
  - دولتمردان شیعی در دستگاه‌های حکومت (عباسیان، سلجوقیان، طاهریان و...)
  - اندیشه‌های سیاسی فقها در این دوره
- وضعیت علمی شیعه در عصر غیبت کبری
  - فقه
  - کلام
  - تفسیر
  - حدیث
  - فلسفه
  - علوم دیگر
- فرق مهم شیعه در عصر غیبت کبری (امامیه، نصیری، زیدیه، اسماعیلیه، شیخیه و ...)

- وضعیت جغرافیایی تشیع در عصر غیبت کبری
- گستره جغرافیایی تشیع از منظر تاریخی در عصر غیبت کبری
- علل گسترش جغرافیایی (مهاجرت، تجارت، حکومت)

متن درسی: ----

منابع:

۱. مرجعیت و سیاست در عصر غیبت، علینقی ذبیح‌زاده.
۲. تاریخ فرق اسلامی، جلد ۲، حسین صابری.
۳. دائرة المعارف بزرگ اسلامی، مداخل مرتبط؛ مانند: آل‌بویه، اسماعیلیه، اشعریان.....
۴. مقدمه اللمعة الدمشقیة (کلانتر)، محمد مهدی آصفی.
۵. دائرة المعارف تشیع، مداخل مختلف.
۶. تجارب الامم، ابن مسکویه.
۷. اعیان الشیعة، سیدمحسن امین عاملی.
۸. حکومت اسلامی در اندیشه فقیهان شیعه، محمد کاظم رحمن ستایش و نعمت الله صفری.
۹. مفاخر اسلام، علی دوانی.
۱۰. دانشنامه جهان اسلام، مداخل مختلف.
۱۱. تاریخ و عقاید اسماعیلیه، فرهاد دفتری.
۱۲. تأسیس الشیعة لعلوم الاسلام، سیدحسن صدر.
۱۳. نشأة الفكر الفلسفی فی الاسلام، سامی نشار.
۱۴. طبقات اعلام الشیعة، آقا بزرگ تهرانی.
۱۵. خدمات متقابل اسلام و ایران، مرتضی مطهری.
۱۶. صفویه، فرهنگ، دین و سیاست؛ رسول جعفریان.
۱۷. احیای فرهنگی در عصر آل‌بویه، کرمر.
۱۸. فلاسفة الشیعة، عبدالله نعمه.
۱۹. موسوعة طبقات الفقهاء، (زیر نظر) جعفر سبحانی.
۲۰. تاریخ فقه و فقه، ابوالقاسم گرجی.
۲۱. معجم طبقات المتکلمین، (زیر نظر) جعفر سبحانی.
۲۲. بحثی درباره مرجعیت و روحانیت، شهید مطهری و عده‌ای از مؤلفین.
۲۳. آشنایی با علوم اسلامی، شهید مطهری.
۲۴. امل الامل فی علماء جبل عامل، شیخ حر عاملی.
۲۵. مقالات مجموعه آثار کنگره‌های شیخ مفید، شیخ طوسی، امین الاسلام طبرسی، علامه مجلسی، شهیدین و آخوند خراسانی.
۲۶. انقلاب اسلامی و ریشه‌های آن، عباسعلی عمید زنجانی.
۲۷. تاریخی سیاسی غیبت امام دوازدهم عج، جاسم حسین.
۲۸. تاریخ عصر غیبت، سید مسعود پور آقایی و ...

شبهات کلامی ۱

شناسه درس: ۳۱۳۱۶۲۶

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: کلام استدلالی ۱ و ۲

نوع واحد: نظری

هدف: بررسی و پاسخ به شبهات اعتقادی مهم، رایج و مورد ابتلا در عرصه خداشناسی، نبوت و معاد به منظور تبیین و

دفاع از عقائد شیعه

ارزشیابی: ۳ نمره به تحقیق و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات (ضرورت، مفهوم‌شناسی و پیشینه)
- روش‌شناسی پاسخ به شبهات (اقناعی، جدلی، برهانی)
- شبهات پیرامون ذات خداوند
  - تصور ناپذیری خداوند یا تناقض آمیز بودن مفهوم خدا
  - ناسازگاری تجربی بودن قانون علیت با اثبات خدا
  - بی‌واسطه نبودن علم به وجود خدا در برهان صدیقین
  - امکان دعاوی مخالف با راه فطرت
- شبهات پیرامون صفات خداوند
  - صفات خدا ناسازگار با قدرت فهم بشری
  - ناسازگاری صفات مثبت جسمانیت (سمیع و بصیر و ...) با واجب الوجود بودن
  - نسبت صفات ناشایست انسانی به خداوند (کید، مکر، تکبر، جبار و ...)
  - نسبت صفات انفعالی به خداوند (انتقام، نسیان و ...)
  - ناسازگاری برخی صفات با یکدیگر (ظاهر و باطن، اول و آخر، هدایت و اضلال و ...)
  - عدم ناسازگاری تعدد خداوند با نظم
  - ناسازگاری قاعده «الواحد» با توحید افعالی
  - ناسازگاری اختیار انسان با برخی صفات (علم، اراده و ...)
  - ناسازگاری اختیار انسان با توحید افعالی
- شبهات مربوط به نبوت
  - وحی محصول تخیل یا نبوغ و فکر اجتماعی مدعی آن
  - وحی و تجربه دینی
  - علت عدم بعثت انبیا برای اقوام و مناطق مختلف
  - دلایل امی نبودن پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و سلم بر خلاف ادعای قرآن بر امی بودن
  - نسبت برخی صفات نقص به پیامبر در قرآن (ضلال، ذنب، وزر و ...)
  - عدم دلالت معجزه بر اثبات صدق ادعاهای پیامبران
- شبهات مربوط به معاد

- ناسازگاری تناسخ و معاد
- ناسازگاری اعاده همه اجزاء مادی با توجه به شبهه آکل و مأکول
- احباط و تکفیر و ملازمه آن با ظلم
- ناسازگاری مجازات اخروی با جرم دنیوی

متن درسی: ---

منابع:

۱. پاسخ به شبهات کلامی دفتر اول و دوم و سوم و پنجم، محمد حسن قدردان قراملکی.
۲. اصول فلسفه و روش رئالیسم، محمد حسین طباطبایی و مرتضی مطهری.
۳. کلام فلسفی، محمد حسن قدردان قراملکی.
۴. آئین خاتم، محمد حسن قدردان قراملکی.
۵. توحید، نبوت و معاد، مرتضی مطهری.
۶. عدل الهی، مرتضی مطهری.
۷. معاد از دیدگاه امام خمینی ره.
۸. گوهر مراد، عبدالرزاق لاهیجی.
۹. المبدء و المعاد، ملاصدرا.
۱۰. معاد در نگاه عقل و دین، محمدباقر شریعتی سبزواری.
۱۱. الالهیات، جعفر سبحانی.
۱۲. توضیح المراد تعلیقه بر شرح التجرید، هاشم حسینی طهرانی.
۱۳. نقد و بررسی نظریه تفکیک، محمد رضا ارشادی نیا.
۱۴. بحثی مبسوط در آموزش عقاید ۱ و ۲، محسن غرویانی و ....
۱۵. فلسفه دین، محمد حسین زاده.
۱۶. شناخت خدا، عباس علی زمانی.
۱۷. نقد و طرح اندیشه ها در مبانی اعتقادی، سید رضی شیرازی.
۱۸. درس هایی از علم کلام ۱ و ۲، حبیب الله طاهری.
۱۹. بدایة المعارف الالهیة، سید محسن خرازی.
۲۰. کلم الطیب، عبدالحسین طیب.
۲۱. کلام تطبیقی ج ۱ و ۲، علی ربانی گلپایگانی.
۲۲. عصمت معصومان، حسن یوسفیان.
۲۳. خاتمیت و پرسش های نو، محمد اسحاق عارفی.

شبهات کلامی ۲

شناسه درس: ۳۱۳۱۶۲۷

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: کلام استدلالی ۱ و ۲

هدف: بررسی و پاسخ به شبهات اعتقادی مهم، رایج و مورد ابتلا در عرصه امامت و مهدویت، مانند: مشروعیت و مقبولیت، رابطه امامت و خاتمیت، طول عمر و ولادت امام عصر عیج به منظور تبیین و دفاع از عقائد شیعه

ارزشیابی: ۳ نمره به تحقیق و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات (ضرورت، مفهوم‌شناسی و پیشینه)
- معرفی مهمترین مخالفین و مدافعین عقیده امامت اهل بیت علیهم السلام به‌ویژه مهدویت و منابع مهم در این زمینه
- دسته بندی و روشن کردن عرصه و بستر پیدایش شبهات امامت و مهدویت
- شبهات مربوط به خاتمیت
  - ضرورت عقلی دانستن امام ناسازگار با خاتمیت پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله وسلم
  - محدث، مفهوم و ملهم بودن امام علیه السلام و ناسازگار با خاتمیت
  - ناسازگاری بیعت مردم با خلیفه اول با امامت امام علیه السلام و توقف مشروعیت بر مقبولیت
- شبهات مربوط به علم
  - غیبی نبودن علم امام علیه السلام و عادی و اجتهادی و خطاپذیر بودن آن و نسبت علم غیب را به غلاة شیعه دادن
  - ناسازگاری علم غیب داشتن امامان با بعضی از کارهای حضرات مانند شهید شدن و ...
- شبهات مربوط به عصمت
  - تعارض عصمت با ادعیه و روایات و اعتراف امام علیه السلام به گناه
  - شبهه تفویض (نسبت بقاء و حفظ زمین و آسمان ها به امامان و افراط گرایی شیعه
  - شبهات دیگری مانند:
    - امامت شیعه و موروثی نمودن آن بر خلاف اهل سنت و انتخابی تابع بیعت مردم بودن
    - مشهور بودن نص امامت ملازم با تکفیر صحابه پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم
    - همکاری حضرت با خلفا ناسازگار با امامت وی و همینطور اقتدا نمودن در نماز به آنها
- بررسی و پاسخ به مهمترین شبهات مهدویت
  - اصل مهدویت
  - اصیل نبودن مهدویت و وارداتی بودن آن (به دلیل: نیامدن در قرآن، شباهت به دیدگاه یهود، ضعف روایات مهدوی، اختلاف فراوان و تعارض در مضامین احادیث و نیامدن در کتب معتبر و اصیل اهل سنت)
  - قبل از ظهور

- امکان ثبوتی و اثباتی طول عمر
- ناقض بودن غیبت با ادله ضرورت وجود امام
- بطلان هر قیامی قبل از قیام امام زمان
- بعد از ظهور
  - عرب‌کشی و انتقام از مردگان (صحابه و برخی همسران پیامبر)
  - عمل برخلاف سنت پیامبر و نسخ اسلام (حکم کردن به حکم داود و سلیمان و عدم اخذ بینه، آوردن دین و کتاب جدید و...)
  - تخریب مساجد

متن درسی: ---

منابع:

۱. المراجعات، شرف الدین العاملی، مترجم: محمد جعفر امامی..
۲. دلائل الصدق، علامه مظفر.
۳. الغدير، جلد ۵، علامه امینی، مترجم: محمدتقی واحدی.
۴. امامت، علی ربانی گلپایگانی.
۵. امامت در بینش اسلامی (پاسخ به شبهات کلامی دفتر چهارم امامت)، محمد حسن قدردان قراملکی.
۶. تلخیص الشافی، شیخ طوسی.
۷. کشف المراد، علامه حلی.
۸. بحوث فی الملل و النحل، جلد ۴، جعفر سبحانی.
۹. المحاضرات فی الاعتقادات و خارج کلام، سید علی میلانی.
۱۰. امام شناسی در قرآن و امام شناسی در حدیث، علی اصغر رضوانی.
۱۱. منتخب الأثر، لطف الله صافی.
۱۲. شبهات و ردود، سامی البدری.
۱۳. تا ظهور، نجم الدین طیبسی.
۱۴. عجیب‌ترین حقیقت تاریخ، مهدی یوسفیان.
۱۵. کمال الدین و تمام النعمه، شیخ صدوق.
۱۶. الغیبه، شیخ طوسی.
۱۷. در انتظار ققنوس، مهدی علیزاده.
۱۸. موعود شناسی و پاسخ به شبهات، علی اصغر رضوانی.
۱۹. یکصد پرسش و پاسخ، علی رضا رجالی.
۲۰. مهدویت پرسش‌ها و پاسخ‌ها، معاونت پژوهش موسسه آینده روشن.
۲۱. امام شناسی و پاسخ به شبهات، علی اصغر رضوانی.
۲۲. امامت پژوهی زیر نظر محمود یزدی مطلق (فاضل).
۲۳. پیشوایی در اسلام، جعفر سبحانی.
۲۴. امامت و مهدویت، لطف الله صافی گلپایگانی.

فرق انحرافی ۱

شناسه درسی: ۳۱۳۱۶۲۸

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: فرق مذاهب کلامی

هدف: بررسی، تحلیل و نقد اندیشه و آموزه های فرقه شیخیه به ویژه در موضوع مهدویت

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات (ضرورت، مفاهیم، پیشینه و ساختار کلی بحث)
- زمینه های پیدایش شیخیه و سیر شکل گیری آن
- شناسه اجمالی مؤسس شیخیه (شیخ احمد احسائی (تحصیلات، اساتید و آثار))
- شناسه اجمالی جانشین شیخیه (سید کاظم رشتی (تحصیلات، اساتید و آثار))
- مهمترین عقائد و آموزه های شیخیه و نقد و بررسی آن
  - جایگاه ائمه علیهم السلام در آفرینش (علل اربعه عالم)
  - معاد جسمانی
  - معراج
  - زندگی امام عصر عج در عصر غیبت (عالم هورقلیا)
  - رکن رابع و نوکر مقرب (واسطه فیض)
  - غلو و تفویض
- میزان تأثیرگذاری شیخیه در بستر سازی فرقه های بعدی
  - انشعاب در شیخیه (کرمانیه، آذربایجانیه (ثقه الاسلام و حجه الاسلام)، احقاقیه
  - جریان بابیه (فقط جدا شدن آن مطرح شود نه بحث های پیرامون)
- وضعیت کنونی شیخیه و شخصیت های تأثیرگذار آن
- آثار منفی اعتقادات شیخیه در جامعه شیعی و نقد و بررسی آن
  - غلو در عزاداری (شعرهای غلوآمیز و ...)
  - اعتقاد و توسل به نوکر مقرب
- موضع گیری فقها پیرامون آثار مکتوب شیخیه از آغاز تا کنون

متن درسی: ----

منابع:

کتاب نقد شیخیه:

۱. الشیخیه نشاتها و تطورها و مصادر دراستها، سید محمدحسن آل طالقانی.
۲. نقد و بررسی آراء کلامی شیخیه کرمانی، علی اکبر باقری.
۳. عقائد الشیخیه، علاء الدین کاظمی قزوینی.

۴. فلسفیه، ابراہیمی.
۵. تحلیلی بر تاریخ و عقاید شیخیه، احمد خدایی.
۶. شیخی گری، مدرسہ چہاردهی.
۷. شیخی گری، بابی گری، بہائی گری...؛ یوسف فضایی.
- کتب شیخیه:
۱. شرح الزیارة الجامعة الکبیرة، شیخ احمد احسائی.
۲. شرح مشاعر ۱ و ۲، شیخ احمد احسائی.
۳. شرح عرشیه، شیخ احمد احسائی.
۴. احقاق الحق ۱ و ۲، میرزا موسی حائری اسکوی.

کلام باگدیش مہدیوت

فرق انحرافی ۲

شناسه درس: ۳۱۳۱۶۲۹

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: فرق مذاهب کلامی

نوع واحد: نظری

هدف: بررسی و تحلیل و نقد اندیشه و آموزه های فرقه های بابیه و بهائیت به ویژه در موضوع مهدویت

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات (ضرورت، مفاهیم، پیشینه و ساختار کلی بحث)
- بابیه
  - از شیخی گری تا بایبگری
  - شناسه اجمالی باب (موسس بابیت، تحصیلات و ...)
  - زمینه ها و عوامل پیدایش بابیه (جو اجتماعی و سیاسی حاکم بر دوره قاجار، انگیزه و انحرافات شخصی)
  - ادعاهای باب و بررسی و نقد افکار و عقاید (ادعای بابیت، مهدویت، رسالت و نبوت و ...)
  - انشعابات بابیت (بابیه خالصه، بابیه ازلیه، بابیه بهائیه)
  - شورش های بابیه و سرانجام آن و نقش علما در مواجهه با فتنه باب
  - نقش استعمار روسیه تزاری در گسترش بابیه
- بهائیت
  - تاریخچه و جریان شناسی بهائیت
    - انشعابات در بهائیه
    - معرفی مؤسس و سایر رهبران بهائیت
    - رابطه بهائیت با قدرت های استعمارگر و استکباری (روسیه تزار، انگلیس، رژیم صهیونیستی و آمریکا)
    - نگاهی به وضعیت فعلی بهائیت
  - نقد و بررسی تعالیم بهائیت (اعتقادات، احکام و آموزه ها)
    - آشنایی با اصول اعتقادات بهائیان و نقد آن ها (توحید، خاتمیت، معاد و ...)
    - آشنایی با مهمترین احکام بهائیت و نقد آن ها
    - آشنایی با آموزه ها یا تعالیم دهگانه و نقد آن ها
  - تشکیلات بهائیت، نقشه ها و برنامه ها (بیت العدل اعظم، دارالتبلیغ، دارالآثار، محافل روحانی و ...)
  - شیوه و روش های تبلیغی بهائیت (حضور در رسانه جمعی، برگزاری دوره آموزشی، خدمات رفاهی اجتماعی و ...)
  - راهبردها و راهکارهای مقابله با بهائیت
    - بهره گیری از اقدامات انجام شده در گذشته (مناظره، نقد افکار و ...)
    - بهره گیری از فضای مجازی
    - استفاده از سازمان های بین المللی و ...

متن درسی: ----

منابع:

۱. حق المبین در اثبات مهدویت و ابطال فرقه ضاله بهائیت، شیخ احمد شاهرودی خراسانی.
۲. مهدیان دروغین، رسول جعفریان.
۳. فتنه گران سیاست سیاه، سید ملک محمد مرعشی.
۴. در جستجوی حقیقت، علیرضا روزبهانی.
۵. سیری در کتاب‌های بهائیان، رضا سلطان زاده.
۶. پیام‌آوران تاریکی، سید حسینعلی موسوی زاده.
۷. خاتمیت و پرسش‌های نو، محمد اسحاق عارفی.
۸. دیدار با تاریکی، حمید فلاحتی - مهدی فاطمی نیا.
۹. نقد و بررسی فرقه ضاله باییت و بهائیت.

منابع باییت و بهائیت:

۱. کتاب بیان (فارسی و عربی)، میرزا محمدعلی شیرازی.
۲. تفسیر احسن القصص، میرزا محمدعلی شیرازی.
۳. کتاب ایقان، حسین علی نوری.
۴. کتاب اقدس، حسین علی نوری.
۵. گنجینه حدود و احکام، عبدالمجید اشراق خاوری.
۶. آموزه‌های نظم نوین جهانی بهایی، موهبت سلطانی.

فرق انحرافی ۳

شناسه درس: ۳۱۳۱۶۳۰

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: فرق مذاهب کلامی

نوع واحد: نظری

هدف: بررسی و تحلیل و نقد اندیشه و آموزه‌های فرقه قادیانیه و جریان‌های انحرافی معاصر به ویژه در موضوع مهدویت
ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ کلیات (ضرورت، مفاهیم، پیشینه و ساختار کلی بحث)

○ قادیانیه

- شناسه اجمالی بنیانگذار قادیانیه (غلام احمد قادیانی، تاریخ و منطقه تولد، تحصیلات، آغاز فعالیت و...)
- بستر پیدایش فرقه قادیانیه (وضعیت اجتماعی- سیاسی هندوستان در قرن هجدهم و نوزدهم، پیشینه ادعای مهدویت در هندوستان و گسترش مسیحیت و ...)
- فعالیت ها و ادعاهای ملا احمد قادیانی (تبلیغ، تألیف، مناظره و ادعای تجلی مسیح و مهدی بودن و ادعای وحی و نبوت و مستجاب الدعوه بودن و ...)
- جانشینان قادیانی (خلافت و جانشینی حکیم نورالدین و میرزا شیرالدین، حافظ میرزا نصیر احمد و ... و انشعابات در قادیانیه (لاهوریه، احمدیه، حافظ میرزا طاهر احمد و حافظ میرزا مسرور احمد)
- باورها و آموزه های قادیانیه و نقد و بررسی آن
  - نگاهی کلی به عقاید قادیانیه
  - مسائل مربوط به توحید (عقاید نقدپذیر، حلول و تجسیم)
  - مسائل مربوط به نبوت (ادعای الهام، رویای صادق و کشف و تحدیث، تفسیر و تأویل نبوت و خاتمیت)
  - مسائل مربوط به موعود آخرالزمان (حیات و ممات عیسی علیه السلام، مسیح موعود و مهدی موعود)
- نقش استعمار در گسترش قادیانیه (بهره گیری استعمار انگلیس از حکم نفی جهاد)

○ جریان های انحرافی معاصر

● انجمن حجتیه

□ نقد و بررسی عملکرد انجمن حجتیه

- جریان فکری و مؤسس انجمن
- فعالیت‌های انجمن قبل و پس از انقلاب اسلامی ایران
- انحرافات که به انجمن یا انجمنی‌ها نسبت داده شده
- دفاعیه‌های انجمن
- موضع‌گیری حضرت امام خمینی^(ره) و انحلال انجمن
- وضعیت انجمن پس از انحلال تا به حال
- یمانی دروغین (احمد الحسن)
  - شناسه اجمالی (تاریخ تولد، تحصیلات، فعالیت ها و ...)

- بستر پیدایش (حزب بعث، نقش آمریکا در شکل گیری و حمایت)
- ادعاها و نقد آن (وصی المهدی عج، سید یمانی بودن و ...)

متن درسی: ---

منابع:

۱. القادیانیة، دفع اوهام «توضیح المرام» فی الردّ علی القادیانیة؛ سلیمان ظاهر العاملی.
۲. پیچک انحراف، جواد اسحاقیان دُرچه.
۳. جریان شناسی انجمن حجتیه، سید ضیاءالدین علیا نسب.
۴. ختمیت پیامبر اسلام و ابطال تحلیلی بهایی گری، قادیانگیری؛ یحیی نوری.
۵. معجم الفرق الاسلامیة، عارف ثامر.
۶. جریان شناسی ضدفرهنگ‌ها، دکتر خسرو پناه.
۷. کژراهه، روح الله شاکری.
۸. قبیله حبله، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.

کتاب مربوط به قادیانیة:

۱. مدخل احمدیه در دائرة المعارف جهان اسلام معاصر
۲. The Oxford Encyclopedia of the Modern World

کتاب اصلی قادیانیة:

۱. الخزائن الروحانیة ۱۸-۱ (مجموعه آثار)، غلام احمد قادیانی.

کتاب مربوط به یمانی دروغین:

۱. دعوة احمد الحسن من الحق و الباطل، طالب الحق.
۲. الشهاب الاحمدیة، الشیخ علی آل محسن.
۳. رایة الیمانی اخدی رایة، الشیخ علی آل محسن.
۴. الردّ القاصم، الشیخ علی آل محسن.
۵. راهنمای کور، محمد شهبازیان.
۶. خواب پریشان، محمد شهبازیان.
۷. ره افسانه، محمد شهبازیان.
۸. تبار دجال، آیتی.
۹. دجال البصرة، علی الکورانی.

مبانی و روش‌های تفسیر موضوعی

شناسه درس: ۳۱۳۱۲۱۳

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت مبانی، قواعد، مراحل و روش‌های صحیح تفسیر موضوعی قرآن کریم.

ارزشیابی: ۲۰ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات (تعریف، مفاهیم، ضرورت، پیشینه و تاریخچه)
- مبانی نظری تفسیر موضوعی
- شیوه‌ها و آسیب‌های تفسیر موضوعی
- اصول و قواعد تفسیر موضوعی
- مراحل تفسیر موضوعی
- تعیین موضوع، استخراج آیات، فهم کامل آیات، دسته‌بندی روشمند آیات، استخراج مدلول آیات بر اساس مبانی تفسیر، استنتاج، ارزیابی نتایج با معیارها و قراین دیگر
- طبقات آیات مهدویت
  - آیاتی که ضرورت وجود حجج حی الهی در هر زمانی را بیان می‌کند: (بقره ۳۰) و (ص ۲۶)
  - آیاتی که بر غلبه و نصرت نهایی حق در دنیا و حاکمیت کامل اراده حق در تاریخ دلالت دارد: (صافات ۱۷۳-۱۷۱) و (انبیاء ۱۰۵) و (قصص ۵) و (مجادله ۲۱) و (مائده ۵۶)
  - آیاتی که ویژگی‌ها و شرایط کسانی که صلاحیت این غلبه را دارند و سزاوار این حاکمیت هستند را بیان می‌کند: (حج ۴۱) و (نور ۵۵) و (اعراف ۱۲۸) و (هود ۴۹)
  - آیاتی که چگونگی این پیروزی و غلبه را بیان می‌کند: (سبا ۱۰) و (ص ۳۶ و ۳۷) و (کهف ۸۴)
  - آیاتی که به نوعی به انتظار و وظائف منتظران اشاره دارد: (بقره ۱۴۶) و (انعام ۲۰) و (بقره ۸۹) و (آیات مربوط به طالوت و جالوت)
  - آیاتی که ویژگی‌های اصحاب امام زمان «عج» را بیان می‌کند؛ مثل آیاتی که خصوصیات اصحاب انبیا را آورده که دلالت دارد یاران امام هم باید چنین باشند: (توبه ۱۱۲)
  - آیاتی که به برخی از علائم و شرایط ظهور و بعد از ظهور اشاره می‌کند: (روم ۴۱) و (بقره ۱۴۸) و (نمل ۸۲ و ۸۳)
  - آیاتی که به فلسفه کلی و چرایی ظهور دلالت دارد: (انفال ۸) و (انبیاء ۱۸) و (ص ۲۷) و (اسراء ۸۱)
  - آیاتی که اصول و مبانی فکری حکومت موعود را تبیین می‌کند: (زمر ۶) و (حجرات ۱۳)
  - آیاتی که ناظر به وظائف و برنامه‌های امام در دوران غیبت است: (انبیاء ۷۳) و (کهف ۸۲) و (سجده ۲۴)

منابع:

۱. روش شناسی تفاسیر موضوعی قرآن، هدایت جلیلی.
۲. تفسیر موضوعی قرآن، حبیب الله زارعی.
۳. مبانی و سیر تاریخی تفسیر موضوعی قرآن، بهروز یدالله پور.
۴. مباحث فی التفسیرالموضوعی، صفحات ۱۵ تا ۹۱، مصطفی مسلم.
۵. المدخل الى التفسیر الموضوعی، صفحات ۳ تا ۱۰ و ۱۹ تا ۹۴، عبدالستار فتح الله سعید.
۶. التسنیم ج ۱، عبدالله جوادی آملی.
۷. المیزان ج ۱، سید محمد حسین طباطبایی.
۸. مبانی و روش های تفسیر قرآن، عباسعلی عمید زنجانی.
۹. قانون تفسیر، تاریخ تفسیر، سید علی کمالی دزفولی.
۱۰. روش شناسی تفسیر قرآن، علی اکبر بابایی و .... زیر نظر محمود رجبی.
۱۱. التفسیر و مناهجه فی ضوء المذاهب الاسلامیة، محمود بسیونی فوده.
۱۲. اتجاهات التجدید فی تفسیر القرآن الکریم فی القول العشرین، محمد ابراهیم شریف.
۱۳. التفسیر البیانى للقرآن الکریم، بنت شاطی.
۱۴. روش علامه طباطبایی در تفسیر المیزان، علی الاوسی، مترجم سید حسین میر جلیلی.

معرفت شناسی

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

شناسه درس: ۳۱۳۱۷۱۱

نوع واحد: نظری

هدف: شناخت استدلالی راه‌ها و ابزار شناخت و ارزیابی آنها

ارزشیابی: ۲۰ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ کلیات:

- چیستی معرفت‌شناسی و تفاوت آن با علوم همگن مانند منطق، هستی‌شناسی و ...
- تبیین موضوع، هدف و ضرورت معرفت‌شناسی و معرفی منابع مهم و تاریخچه اجمالی و دورنمای مباحث معرفت‌شناسی
- تعریف معرفت و اقسام آن
- امکان شناخت (دفع مهمترین شبهات شکاکان نسبی‌گرایان)
- منابع و ابزار معرفت (حس، عقل، کشف و شهود، وحی)
- تعریف حقیقت و صدق و نظریه‌های صدق
- ارزش شناخت (معیار تشخیص حقیقت و نظریه‌های توجیه)
- شرایط و موانع معرفت
- قلمرو معرفت

متن درسی:

۱. آشنایی با معرفت‌شناسی، منصور شمس
۲. درآمدی بر معرفت‌شناسی، غلامرضا فیاضی

منابع:

۱. نظریه‌المعرفه، جعفر سبحانی.
۲. شناخت در فلسفه اسلامی، جعفر سبحانی.
۳. مساله شناخت، استاد مطهری.
۴. فلسفتنا، شهید صدر.
۵. درآمدی بر معرفت‌شناسی، پویمن، ترجمه: محمد زاده.
۶. اصول فلسفه و روش رئالیسم جلد ۱، ۲، علامه طباطبائی.
۷. آموزش فلسفه (ده درس دوم جلد اول)، محمد تقی مصباح یزدی.
۸. معرفت‌شناسی، محمد حسین زاده.
۹. معرفت‌شناسی اسلامی، سید حسین ابراهیمیان.
۱۰. دروس معرفت‌شناسی، غلامرضا فیاضی.

۱۱. فلسفه عمومی، پل فولکیه.
۱۲. نگاهی به معرفت شناسی در غرب، حسن معلمی.
۱۳. نگاهی به معرفت شناسی در اسلام، حسن معلمی.
۱۴. پیشینه و پیرنگ معرفت شناسی در اسلام، حسن معلمی.
۱۵. علم حضوری، محمد فنائی اشکوری.
۱۶. نگاهی انتقادی به معرفت شناسی جدید، نیکلاس اوریت و الیک فیشر، ترجمه و نقد: حسن عبدی.
۱۷. پژوهشی تطبیقی در معرفت شناسی معاصر، محمد حسین زاده.
۱۸. آشنایی با معرفت شناسی، شمس
۱۹. درآمدی بر معرفت شناسی دینی و معاصر، تقی فعالی
۲۰. شناخت شناسی در قرآن، عبدالله جوادی آملی
۲۱. معرفت شناسی، باور دینی از دیدگاه پلانتینگا، حسین عظیمی

کلام با گرایش مذهبیت

منطق فهم حدیث

شناسه درس: ۳۱۳۱۵۰۱

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: اصول ۴

هدف: شناخت مبانی، قواعد و روش های صحیح فهم احادیث و مبانی جرح و تعدیل آنها
ارزشیابی: ۲۰ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- مفاهیم
  - چپستی فهم حدیث (شناخت مراد استعمالی و جدی)
  - چپستی منطق فهم حدیث
  - چپستی مبانی، قواعد و روش ها
- مبانی فهم حدیث
  - چپستی معنا و معناداری حدیث
  - امکان فهم معنی و مراتب آن
  - دارای مراتب بودن معناهای متعدد
  - نقد و بررسی شبهات مرتبط با معناداری حدیث
- قواعد و روش های فهم حدیث
  - راه های فهم تصویری
    - رجوع به معجم های نزدیک به زمان حدیث برای یافتن معنای حقیقی
    - استفاده از علم صرف برای رسیدن به تغییرات معنایی در تغییرات شکلی مفردات
    - استفاده از علم اشتقاق برای به دست آوردن اشتقاق کبیر و صغیر
  - راه های فهم تصدیقی (اولی و ثانوی)
    - ترکیب جمل در اخذ معنا
    - به کار بردن علم معانی بیان در به دست آوردن معانی حقیقی و مجازی
    - فهم مفاهیم عرفی جمل در عصر ظهور
    - توجه به سیاق متن و قرائن متصله متن
    - توجه به صدور کلام
    - توجه به یافته های یقینی عقل
    - قرار دادن آیات و روایات مربوط به یک موضوع در کنار هم برای فهم مراد جدی (قرائن منفصله)
- مبانی جرح و تعدیل

توضیحات:

۱. در مقدمه بحث مبانی فهم حدیث، مباحث الفاظ و حجیت ظواهر اصول فقه، یادآوری شود.
۲. از آنجا که در اصول ۴ تعارض ادله و مبانی جرح و تعدیل خواننده می شود بنابراین در اینجا به اختصار عرضه شود.

متن درسی: منطق فهم حدیث، سید محمد کاظم طباطبائی

منابع:

۱. روش فهم حدیث، سید محمد کاظم طباطبائی
۲. روش فهم حدیث، عبدالهادی مسعودی
۳. نظریه تفسیر متن، احمد واعظی
۴. مقدم گوهری روش فهم متن، هادی رستگار
۵. اصول فقه، محمد رضا مظفر و شروح آن
۶. فرائد الاصول، مرتضی انصاری
۷. کفایة الاصول، محمد کاظم خراسانی و شروح آن
۸. التعادل و التراجیح، امام خمینی
۹. تهذیب الاصول، امام خمینی
۱۰. قواعد الاصول، مصطفی نورانی
۱۱. المحصول، جعفر سبحانی
۱۲. انوار الاصول، ناصر مکارم شیرازی
۱۳. درر الفوائد، عبدالکریم حائری شیرازی
۱۴. افاضة الفوائد، محمدرضا گلپایگانی
۱۵. اجود التقريرات، سید ابوالقاسم خوبی
۱۶. مصباح الاصول، تقریرات سید ابوالقاسم خوبی
۱۷. ملاک اصول استنباط، محسن شفاپی
۱۸. علم اصول، سید محمد موسوی بجنوردی
۱۹. علم اصول فقه، محمدجواد مغنیه
۲۰. معالم الاصول، شهیدثانی و شرح آن
۲۱. حلقات الاصول، محمدباقر صدر
۲۲. بحوث فی علم الاصول، تقریرات خارج اصول شهید صدر
۲۳. دراسات فی علم الدرايه (تلخیص مقباس الهدایه)، علی اکبر غفاری و محمد حسن صانعی پور
۲۴. درایة الحدیث، مدیر شانچی
۲۵. فقه الحدیث، ابوزهره
۲۶. درسنامه علوم حدیث، علی نصیری
۲۷. درسنامه رجال مقارن، نجم الدین طوسی

تاریخ حدیث

شناسه درس: ۳۱۳۱۵۰۲

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت جایگاه، منشأ پیدایش و سیر تحول و تطور حدیث و آشنایی با مکاتب، مجامع، منابع، اصطلاحات و سبک های حدیثی

ارزشیابی: ۲۰ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات
- مفهوم شناسی، ضرورت، تاریخچه، جایگاه و دورنمای کلی بحث
- بررسی ادوار تاریخی حدیث شیعه
- دوره اول: فراهم آمدن نخستین نگاه‌ها به حدیثی
- دوره دوم: شکل‌گیری میراث روایی شیعه در قالب اصول اربعه
- دوره سوم: تدوین جوامع اولیه حدیثی شیعه
- دوره چهارم: تکمیل و تنظیم جوامع حدیثی شیعه
  - ◇ اهم منابع حدیثی در دوره تکمیل
  - ◇ اهم منابع حدیثی در دوره تنظیم
- دوره پنجم: رکود دانش حدیثی شیعه
- دوره ششم: شکوفایی دانش‌های حدیثی شیعه

متن درسی: دانش حدیث، جمعی از اساتید دانشکده علوم حدیث

منابع:

۱. تاریخ حدیث شیعه، سید کاظم طباطبایی.
۲. تاریخ حدیث شیعه، مجید معارف.
۳. تاریخ حدیث شیعه، سید رضا مودب.
۴. تاریخ حدیث، کاظم مدیر شانچی.
۵. تدوین السنه الشریفه، سید محمد رضا حسینی جلالی.
۶. دانش حدیث، مدرسان دانشکده علوم حدیث.
۷. اضواء علی سنه المحمديه، محمود ابوریه.

روش تبلیغ

شناسه درس: ۳۱۳۲۲۰۴

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: ایجاد توان مناظره، نقد اندیشه، تبلیغ و پاسخ به شبهات، با آموزش فنون و روش های تبلیغ و تأثیر گذاری بر مخاطبان و کیفیت بهره برداری از ابزار نوین

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات (تعریف، مفاهیم، ضرورت، تاریخچه و پیشینه)
- ارکان تبلیغ (مبلغ، مخاطب، محتوا، روش)
- خصوصیات مبلغ
- مخاطب شناسی
- محتوای تبلیغی (چگونگی تهیه مطالب مورد نیاز تبلیغ، طرح تبلیغ)
- شیوه های تبلیغ (سخنرانی، مناظره، چهره به چهره، تبلیغ در رسانه)
- ابزار تبلیغ
- موانع تبلیغ
- مناظره
  - چگونگی مناظره
  - انواع مناظره

متن درسی: ---

منابع:

۱. روش تبلیغ (اصول، مبانی و قالب ها)، رضا علی کرمی.
۲. مناظره و تبلیغ، محمد باقر شریعتی سبزواری.
۳. پژوهشی در تبلیغ، محمدتقی رهبر.
۴. مبانی تبلیغ، محمد حسن زورق، تهران.
۵. سخن و سخنوری از نظر بیان و فن خطابه، محمدتقی فلسفی

عربی معاصر

شناسه درس: ۳۱۳۱۱۱۱

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری - عملی

پیش نیاز: ندارد

هدف: ایجاد توان بهره گیری از متون عربی جدید در حوزه امامت و مهدویت

ارز شیایی: ۵ نمره به فعالیت کلاسی و ۷ نمره به کار عملی (ترجمه متون عربی) و ۸ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد. متن کار عملی حدود ۱۰ صفحه از متون عربی معاصر در زمینه گرایش مربوط است که طلبه آن را اعراب گذاری و ترجمه نماید.

سرفصل :

طلاب برای هر جلسه بین ۳ تا ۵ صفحه از متن درسی را به منظور درک مطلب، اعراب گذاری و ترجمه می کنند و استاد تنها به رفع اشکال و بیان دقایق متن می پردازد
در ابتدای نیمسال متن هایی به عربی جدید در زمینه رشته مربوط، انتخاب می شود و در اختیار طلاب قرار می گیرد. طلاب موظفند آن را ترجمه و اعراب گذاری کرده و تا پایان نیمسال ارایه کنند

متن درسی: آشنایی با برگزیده متون فلسفی و کلامی از کتب عربی معاصر ، محمد سربخشی

منابع:

۱. روزنامه های چاپ عربی موجود در ایران؛ از جمله:
  - الوفاق
  - الکیهان العربی
۲. روزنامه ها و خبرگزاری های عرب زبان؛ اعم از خبرگزاری های دینی و عمومی؛ از قبیل:
  - قناة الكوثر الفضائية (www.alkawthartv.ir)
  - قناة العالم الإخبارية (http://www.alalam.ir)
  - الشرق الأوسط: جريدة العرب الدولية (www.aawsat.com)
۳. فرهنگ معاصر (عربی - فارسی)، د. عبدالنبی قییم
۴. المنجد فی اللغة العربیة المعاصرة، دارالمشرق، عدة من المؤلفین
۵. المعجم الوسیط، مجمع اللغة العربیة، مكتبة الاسلامیة
۶. فرهنگ فرزنان (فارسی - عربی)، د. سید حمید طیبیان
۷. فرهنگ نبراس (نرم افزار رایانه ای)

زبان تخصصی ۱

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

شناسه درس: ۳۱۳۲۱۰۱

نوع واحد: نظری

هدف: ایجاد توان فهم متون انگلیسی در حوزه امامت و مهدویت

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت کلاسی افراد یعنی پیش مطالعه و یافتن لغات دشوار متن داده شده اختصاص می‌یابد. در اول نیم‌سال به هر طلبه حدود ۴ صفحه کار عملی (ترجمه متون انگلیسی) داده می‌شود تا آن را ترجمه نماید که ۵ نمره از نمره درس را به خود اختصاص می‌دهد. ۱۲ نمره دیگر به امتحان پایانی اختصاص می‌یابد.

سرفصل:

حدود ۳۵ صفحه از متون تخصصی انگلیسی در زمینه کلام اسلامی با گرایش مهدویت با انتخاب استاد و با بکارگیری طلاب تدریس می‌شود. در تدریس بر یادگیری مهارت‌های زیر تأکید می‌شود:

- نحوه استفاده از فرهنگ لغت و دائرةالمعارف
- متون مختلف سریع خوانی
- واژگان‌سازی
- نگارش رئوس مطالب
- خلاصه نویسی

متن درسی: ----

منابع پیشنهادی :

۱. انگلیسی برای دانشجویان رشته الهیات و معارف اسلامی (نیمه تخصصی)، رضا عطایی.
۲. انگلیسی برای دانشجویان رشته الهیات و معارف اسلامی، محمدعلی الحسینی و دیگران.
۳. انگلیسی برای دانشجویان علوم انسانی ۱ و ۲، مهدی نوروزی، علی خزایی‌فر.
۴. مدخل‌هایی از دایرةالمعارف اسلام، پل ادواردز، راتلج و ایرانیکا. (ترجیحاً سعی شود متن‌های ساده تر انتخاب شوند).

۵. Rutledge Encyclopedia of philosophy, Edward Craig ;
۶. Encyclopedia of Religion and Ethics, James Hastings ;
۷. The Encyclopedia of philosophy, Paul Edwards ;

زبان تخصصی ۲

شناسه درس: ۳۱۳۲۱۰۲

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: ایجاد توان فهم متون انگلیسی در حوزه امامت و مهدویت

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت کلاسی افراد یعنی پیش مطالعه و یافتن لغات دشوار متن داده شده اختصاص می‌یابد.
در اول نیم‌سال به هر طلبه حدود ۴ صفحه کار عملی (ترجمه متون انگلیسی) داده می‌شود تا آن را ترجمه نماید که ۵ نمره از نمره درس را به خود اختصاص می‌دهد. ۱۲ نمره دیگر به امتحان پایانی اختصاص می‌یابد.

سرفصل:

حدود ۳۵ صفحه از متون تخصصی انگلیسی در زمینه کلام اسلامی با گرایش مهدویت با انتخاب استاد و با بکارگیری طلاب تدریس می‌شود. در تدریس بر یادگیری مهارت‌های زیر تاکید می‌شود:

- نحوه استفاده از فرهنگ لغت و دائرةالمعارف
- متون مختلف سریع خوانی
- واژگان‌سازی
- نگارش رئوس مطالب
- خلاصه نویسی

متن درسی: ----

منابع پیشنهادی:

۱. انگلیسی برای دانشجویان رشته الهیات و معارف اسلامی (نیمه تخصصی)، رضا عطایی.
۲. انگلیسی برای دانشجویان رشته الهیات و معارف اسلامی، محمدعلی الحسینی و دیگران.
۳. انگلیسی برای دانشجویان علوم انسانی ۱ و ۲، مهدی نوروزی، علی خزایی‌فر.
۴. مدخل‌هایی از دایرةالمعارف اسلام، پل ادواردز، راتلج و ایرانیکا. (ترجیحاً سعی شود متن‌های ساده‌تر انتخاب شوند).

۵. Rutledge Encyclopedia of philosophy, Edward Craig ;

۶. Encyclopedia of Religion and Ethics, James Hastings ;

۷. The Encyclopedia of philosophy, Paul Edwards;

روش تحقیق پیشرفته-ورودی ۹۶ و ماقبل

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

شناسه درس: ۳۱۳۲۲۰۱

نوع واحد: نظری-عملی

هدف: آشنایی با روش های پژوهش در زمینه مهدویت و کیفیت بهره برداری از منابع آن

ارزشیابی: ۱۰ نمره به امتحان پایانی و ۱۰ نمره به تحقیق اختصاص دارد.

سرفصل:

- مفاهیم
  - معرفی درس
  - معرفی منابع اصلی و فرعی
  - فرق روش و روش شناسی تحقیق
- انتخاب موضوع و روش
  - انتخاب موضوع
  - تبدیل موضع به مسئله
  - تبیین مسئله
  - انتخاب روش
- گردآوری داده
  - داده های تجربی(مصاحبه ، مشاخره)
  - داده های اسنادی - چگونگی انتخاب اسناد
  - شیوه فیش برداری
- تحقیق یافته ها
  - کدبندی - انتخابی
    - آزاد
    - محوری
  - تحلیل اکتشافی
  - تحلیل توصیفی
  - تحلیل تبیینی و علت کاوانه
  - تحلیل انتقادی
  - تحلیل آمیزه ای

○ روش نگارش و بازسازی

- ساختار مقاله علمی، پایان نامه و کتاب
- فصل بندی و ساختار(فصل، بخش، گفتار، بند و ...)
- پاراگراف بندی
- شیوه ارجاعات (الگوهای مختلف)
- شیوه فهرست بندی
- شیوه ارائه فهرست منابع
- چکیده، مقدمه و ...

○ کار عملی

- آشنایی با منابع تخصصی و نرم افزارهای همخوان
- روش تدوین طرح تحقیق
- روش های جمع آوری اطلاعات و یادداشت برداری
- روش تصفیه و تحلیل داده ها
- روش پارگراف نویسی
- روش نگارش مقاله پژوهشی
- روش پایان نامه نویسی
- روش کتاب نویسی
- تلخیص و نقد مقاله علمی - پژوهشی

متن درسی: ----

توضیحات: هر طلبه موظف است یک تحقیق در زمینه مهدویت با ویژگی های فوق (در سطح علمی - پژوهشی) ارائه دهد، که این تحقیق باید همگام با تدریس مراحل پژوهش تهیه شود و در هر مرحله با همفکری استاد فعالیت آن مرحله اصلاح شود.

منابع:

۱. روش شناسی مطالعات دینی، احمد فرامرز قراملکی.
۲. روش تحقیق با تأکید بر علوم اسلامی، جعفر نکونام.
۳. روش های مطالعه و تحقیق با تأکید بر کتابخانه، خدابخش کرمی.
۴. درس نامه روش تحقیق، مجید طرقی.
۵. جزوه درسی مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره)، حمید آریان.
۶. بر بال قلم، سید ابوالقاسم ژرفا.
۷. بر سمند سخن، نادر وزین پور.
۸. لوازم نویسندگی، نادر ابراهیمی.
۹. ادبیات فارسی، حسین دهنوی.

۱۰. بهتر بنویسیم، رضا بابایی.
۱۱. فرامرز قراملکی، احد، اصول و فنون پژوهش در گستره دین پژوهی، قم، معاونت پژوهشی حوزه علمیه، ۱۳۸۳.
۱۲. پاکتچی، احمد، روش تحقیق عمومی با رویکرد به علوم اسلامی، تهران، دانشگاه امام صادق(ع)، ۱۳۹۲.
۱۳. ملایی توانی، علی رضا، درآمدی بر روش پژوهش در تاریخ، تهران، نشر نی، ۱۳۸۸.
۱۴. سلطانی، سید علی اصغر، اصول و روش نگارش دانشگاهی، قم، معاونت پژوهشی دانشگاه مفید، ۱۳۹۰.
۱۵. پاکتچی، احمد، روش تحقیق با تکیه بر حوزه علوم قرآن و حدیث، تهران، انتشارات دانشگاه امام صادق(ع)، ۱۳۸۹.
۱۶. کرمی، رضاعلی، روش مطالعه و تحقیق با تأکید بر کتابخانه،
۱۷. حافظ نیا، محمدرضا، مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی،
۱۸. پاکتچی، احمد، نقد متن، تهران، انتشارات دانشگاه امام صادق(ع)، ۱۳۹۱.
۱۹. جمعی از نویسندگان مؤسسه امام خمینی ره، پایان نامه نویسی (مجموعه مقالات)، قم، انتشارات مؤسسه امام خمینی،
۲۰. حسین نژاد، روش تحقیق مفهومی در متون اسلامی.

کارورزی و ارائه پژوهش-ورودی ۹۶ و ماقبل

شناسه درس: ۳۱۳۲۲۰۲

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: عملی

پیش نیاز: روش تحقیق پیشرفته

هدف: به کارگیری قواعد پژوهش در موضوعات کلام با گرایش مهدویت

ارزشیابی: ۲۰ نمره به تحقیق - با شرایط مندرج در سرفصل - اختصاص دارد.

سرفصل:

- تدوین یک تحقیق ۳۵ تا ۵۰ صفحه ای در یکی از موضوعات مهدویت با رعایت ضوابط و قواعد پژوهشی و نگارشی زیر نظر استاد مربوطه و ارائه نتایج تحقیق در یک کنفرانس؛
- موضوع و طرح اجمالی تحقیق باید به تصویب موسسه مربوطه برسد و در نهایت تحقیق ارائه شده توسط استاد مربوطه از نظر محتوا و ساختار مورد ارزیابی قرار گیرد.

متن درسی: ----

منابع: ----

پایان نامه

شناسه درس: ۳۱۳۲۴۰۱

تعداد واحد: ۴

نوع واحد: عملی

پیش نیاز: کارورزی و ارائه پژوهش ۱ و ۲

هدف: ارائه یک پژوهش جامع همراه با نقد و بررسی و تتبع کافی در موضوع مهدویت

ارزشیابی: ۲۰ نمره به ارائه پایان نامه با شرایط آیین نامه اختصاص دارد.

سر فصل: -----

متن درسی: -----

منابع: -----

کلام با گرایش مهدویت

سرفصل دوس

مهارت‌های پژوهشگری

ورودی ۹۷ و مابعد

مسئله‌یابی و منبع‌یابی

شناسه درس: ۳۰۰۲۱۰

تعداد واحد: ۰/۵

نوع واحد: نظری - عملی

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با مسئله‌یابی و مسئله‌شناسی، شناسایی انواع منابع و نحوه ارزش‌گذاری و مهارت استفاده از آنها به منظور بهره‌وری در تدوین پایان‌نامه و انواع مقالات

ارزشیابی: ۱۵ نمره به فعالیت عملی و ۵ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ تفاوت مشکل، موضوع و مسئله

۱. مشکل (تعریف و ویژگی‌های آن)

۲. موضوع (تعریف موضوع و ویژگی‌های آن، تتبع موضوع محور و پژوهش مسئله محور)

۳. مسئله (تعریف و بیان مسئله، فرآیند عملیاتی طرح مسئله: الف. مواجهه با مشکل ب. تبدیل مشکل به مسئله ج. تدوین فرضیه) اقسام مسئله و خطاهای احتمالی به هنگام انتخاب مسئله، تجزیه مسئله

○ منبع؛ اقسام، انواع و ...

۱. تعریف منبع

۲. اقسام منابع

۳. انواع منابع اسناد (کتابخانه‌ای و روش استفاده از آن، اطلاعات الکترونیکی و روش استفاده از آن)

۴. راه‌های شناسایی و دسترسی به منابع

۵. آشنایی با ملاک‌های اعتبار منابع

۶. معرفی کتابخانه‌های تخصصی هر رشته

۷. معرفی مهمترین منابع مکتوب و غیر مکتوب هر رشته

۸. معرفی اصطلاح‌نامه‌های تخصصی هر رشته و ...

توضیحات: هر طلبه موظف است متناسب با رشته تخصصی یک مسئله را انتخاب و به همراه منابع مرتبط با آن به عنوان فعالیت عملی ارائه نماید.

طرحنامه نویسی

شناسه درس: ۳۰۰۲۲۱۱

تعداد واحد: ۰/۵

نوع واحد: عملی

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با نحوه فصل بندی و طراحی ساختار تحقیق، ایجاد قدرت تشخیص جهت روش مناسب حل مسئله و

فرضیه

ارزشیابی: ۲۰ نمره به فعالیت عملی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ طرحنامه

۱. تعریف طرحنامه و اهمیت آن
۲. معرفی ارکان و عناصر طرحنامه علمی (بیان مسئله، سؤالات اصلی و فرعی، فرضیه‌ها، پیشینه، اهمیت و ضرورت، روش (ناظر به جمع‌آوری داده‌ها، هدف تحقیق، مواجهه با داده‌ها)
۳. ساختار بندی اجزای تحقیق شامل بخش‌ها، فصل‌ها و گفتارها، اولویت بندی انجام پژوهش، ارائه طرحنامه و ...

توضیحات: هر طلبه موظف است یک طرحنامه متناسب با رشته تخصصی خود به عنوان فعالیت عملی ارائه نماید.

فیش نویسی و پردازش اطلاعات

شناسه درس: ۳۰۰۲۲۱۲

تعداد واحد: ۰/۵

نوع واحد: نظری - عملی

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با نحوه تشکیل پرونده علمی، تألیف و ترکیب مناسب اطلاعات گردآوری شده و پردازش آنها

ارزشیابی: ۱۵ نمره به فعالیت عملی و ۵ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ فیش نویسی

۱. معرفی و اهمیت فیش نویسی
۲. قالب‌های فیش (دستی، رایانه‌ای)
۳. انواع فیش
۴. چگونگی انجام فیش برداری
۵. طبقه‌بندی فیش‌ها
۶. ارجاع‌دهی و انواع آن
۷. شیوه‌های یادداشت‌برداری (نقل مستقیم، تلخیص و اقتباس)

○ پردازش اطلاعات

۱. توصیف، تبیین و توضیح اطلاعات
۲. تفسیر، تحلیل و انواع آن
۳. استدلال، تعلیل و ارائه شواهد
۴. نقد، ارائه نظر، دسته بندی و مقایسه و ...

توضیحات: هر طلبه موظف است متناسب با رشته تخصصی یک موضوع انتخاب و فیش‌های مرتبط به آن را همراه با پردازش اطلاعات به عنوان فعالیت عملی ارائه دهد.

شیوه تدوین پایان نامه

شناسه درس: ۳۰۰۲۲۱۳

تعداد واحد: ۰/۵

نوع واحد: عملی

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با شیوه تدوین و نگارش پایان نامه

ارزشیابی: ۲۰ نمره به فعالیت عملی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ تدوین پایان نامه

۱. شناسایی و آشنایی با شیوه نامه نگارش پایان نامه با توجه به قوانین مرکز
۲. موضوع یا عنوان پایان نامه
۳. تنظیم مقدمات، فهرست ها و عنوان بندی، نتیجه گیری، چکیده نویسی و کلیدواژه ها
۴. شیوه بهره گیری از منابع و تنظیم ارجاعات و فهرست منابع
۵. سبک های ارجاع دهی و نحوه ارجاع کتاب، مقاله، فرهنگ نامه و دائره المعارف، ارجاع کنفرانس ها و سمینارها و گزارش ها
۶. ویرایش فنی و محتوایی متن
۷. ارائه گزارش به اساتید راهنما
۸. آشنایی با نحوه دفاع از پایان نامه
۹. نشانه گذاری و صفحه آرایی، ترتیب مباحث و ...

توضیحات: هر طلبه موظف است یک پایان نامه مرتبط با رشته تخصصی خود را بررسی نموده و گزارشی از نقاط قوت و ضعف آن به عنوان فعالیت عملی ارائه دهد.

مقاله‌نویسی

شناسه درس: ۳۰۲۲۲۰

تعداد واحد: ۰/۵

نوع واحد: نظری - عملی

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با انواع مقاله و ساختار آن و فرآیند تدوین مقاله به منظور استخراج مقاله علمی از پایان‌نامه و یا ادامه

فعالیت پژوهشی در قالب مقاله‌نویسی پس از فارغ‌التحصیلی

ارزشیابی: ۱۵ نمره به فعالیت عملی و ۵ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ آشنایی با ساختار و چگونگی نگارش مقاله علمی پژوهشی و اجزاء آن

۱. موضوع و عنوان مقاله، نام نویسندگان، چکیده

۲. واژگان کلیدی، مقدمه (بیان مسئله، تبیین اهداف پژوهش، پیشینه پژوهش، پرسش، تشریح روش‌شناسی مورد استفاده و معرفی

ساختار)

۳. بدنه اصلی مقاله

۴. نتیجه‌گیری

۵. منابع و پیوست‌ها

۶. ارجاع‌دهی و مستندسازی و انواع آن

۷. شناسایی مجلات تخصصی هر رشته و نکات اساسی در ارسال مقالات به نشریات علمی و ...

توضیحات: هر طلبه موظف است یک مقاله مرتبط با رشته تخصصی خود به عنوان فعالیت عملی ارائه نماید.

روش نقد و تحلیل

تعداد واحد: ۰/۵

پیش نیاز: ندارد

شناسه درس: ۳۰۰۲۲۱۴

نوع واحد: نظری - عملی

هدف: افزایش توانمندی طلاب در حوزه نقد و تحلیل در راستای هدف کلان سطح سه

ارزشیابی: ۱۵ نمره به فعالیت عملی و ۵ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ روش نقد و تحلیل (مقاله، کتاب، پایان نامه و طرح پژوهشی)

۱. تعریف نقد و انواع آن (نقد درونی و بیرونی)

۲. اصل تقدم فهم بر نقد، نقد اصول، نقد مبانی و لوازم، نقد ادله

۳. مواجهه انضمامی و کلی ارزیاب با پژوهش

۴. نقد و ارزیابی عنوان، چکیده، بیان مسئله و مقدمه، اهداف، پیشینه و بدنه اصلی، نتیجه گیری

۵. اخلاق نقادی و ارزیابی و ...

توضیحات: هر طلبه موظف است یک مقاله یا کتاب یا پایان نامه مرتبط با رشته تخصصی خود را نقد و تحلیل نموده و گزارشی از آن به عنوان فعالیت عملی ارائه نماید.

عناوین جامع رشته کلام اسلامی با گرایش مهدویت

سال چهارم		سال سوم		سال دوم		سال اول		پنجمسال اول
واحد	عنوان درس	واحد	عنوان درس	واحد	عنوان درس	واحد	عنوان درس	
۲	فرق انحرافی (۳)	۱	منطق فهم حدیث	۳	فقه (۳)	۳	فقه (۱)	
۲	مهدویت در احادیث	۲	شبهات کلامی (۱)	۲	اصول فقه (۳)	۲	اصول فقه (۱)	
۴	پایان نامه	۲	مهدویت و مستشرقین	۲	امامت خاصه (۱)	۲	تجزیه و ترکیب	
		۳	تاریخ تحلیلی عصر امامت	۲	مسائل اساسی مهدویت (۲)	۲	کلیات و تاریخ علم کلام	
		۲	تاریخ غیبت کبری	۲	تفسیر قرآن (۱)	۲	امامت عامه (۱)	
		۲	زبان تخصصی (۱)	۲	قواعد کلامی	۲	معرفت شناسی	
		۲	فرق انحرافی (۱)	۲	ادعیه و زیارت شناسی مهدویت	۱	ماخذشناسی امامت و مهدویت	
		۲	وظایف امت نسبت به امام	۰.۵	فیش نویسی و پردازش اطلاعات	۲	کلام استدلالی (۱)	
				۰.۵	شیوه تدوین پایان نامه			
۸	جمع واحد	۱۶	جمع واحد	۱۶	جمع واحد	۱۶	جمع واحد	
		۲	شبهات کلامی (۲)	۳	فقه (۴)	۳	فقه (۲)	
		۲	فرق انحرافی (۲)	۲	اصول فقه (۴)	۲	اصول فقه (۲)	
		۲	مهدویت در قرآن	۱	امامت خاصه (۲)	۲	امامت عامه (۲)	
		۲	زبان تخصصی (۲)	۲	عربی معاصر	۲	مسائل اساسی مهدویت (۱)	
		۲	کارکردهای فرهنگی... مهدویت	۲	مسائل اساسی مهدویت (۳)	۲	مبانی و روش‌های تفسیر موضوعی	
		۲	عقائد خاصه شیعه	۲	تفسیر قرآن (۲)	۲	کلام استدلالی (۲)	
		۲	منجی در ادیان	۲	فرق و مذاهب کلامی	۱	تاریخ حدیث	
		۲	مهدویت و آینده جهان	۰.۵	مقاله نویسی	۱	روش تبلیغ	
				۰.۵	روش نقد و تحلیل	۰.۵	مساله یابی و منبع یابی	
						۰.۵	طرحنامه نویسی	
		۱۶	جمع واحد	۱۵	جمع واحد	۱۶	جمع واحد	

پنجمسال دوم